

senųjų mitų grožį, epų didybę, tragedijų patetiką ir komedijų sąmojų, mums yra labai reikšmingi, nes retas žmogus moka senąsias kalbas ir gali skaityti antikinius kūrinius originalo kalba. Nemažai A. Dambrausko vertimų įtraukta į graikų ir romėnų literatūros chrestomatijas, skirtas moksleiviams, aukštųjų mokyklų studentams ir visiems besidomintiems Antikos kultūra. Jo vertimai išleisti ir lietuviškoje „Pasaulinės literatūros bibliotekos“ serijoje. Nemažai kūrinių, kuriuos A. Dambrauskas į lietuvių kalbą išvertė pirmą kartą, iki šiol nesulaukė naujo vertimo.

A. Dambrauskas atitiko svarbiausius geram vertėjui keliamus reikalavimus: jis pasižymėjo puikiu gimtosios kalbos pojūčiu, turėjo turtingą žodyną, gerai mokėjo senąsias kalbas, vertė sklandžiai ir kokybiškai tiek iš senosios graikų, tiek iš lotynų kalbų, ko dabar beveik nebedaro antikinės literatūros vertėjai. Vertėjas neišbarstė savo talento trumpiems eilėraščiams ar fragmentams, atidžiai pasirinkdavo, ką verst, vertė solidžius veikalus, skubėjo užpildyti kitų antikinių kalbų žinovų paliktas spragas ir išversti tai, kas dar buvo neišversta arba išversta ne iki galo. Vertimas buvo jo gyvenimo prasmė ir jam jis skirdavo visą savo laisvalaikį. Mėgstamiausias A. Dambrausko žanras buvo epas, mėgstamiausias metras – hegzametas. Vertėjas stengėsi išsaugoti ir kuo tiksliau perduoti ne tik kūrinio turinį, idėjas ir mintis, bet ir jo formą, buvo puikiai įvaldęs antikinius metrus. Šiais laikais, kai pasigirsta balsų, kad geriausia viską verst, nes taip daug paprasčiau ir lengviau, A. Dambrausko vertimai – puikiausias pavyzdys, kaip reikia išlaikyti eiliuotą originalo metrą.

Nors A. Dambrauskas savo atsiminimų knygą pavadino „Viskas praeina“, galima drąsiai teigti, kad jo gyvenimas nepraejo be pėdsako – Lietuvos skaitytojams liko puikūs jo antikinės poezijos vertimai.

Pranešimas skaitytas 2021-09-04 Druskininkuose vykusioje konferencijoje „Ką galėjau, dariau“.

Himnai

Kalimachas

Kalimachas (~310–245 m. pr. Kr.) – senovės graikų poetas, žymiausias helenistinės poezijos atstovas. Kilęs iš Kirėnės (graikų kolonija dabartinės Libijos teritorijoje), gyvenimą praleido helenistinės kultūros centre – Aleksandrijoje. Jaunystėje mokytojavo, vėliau įsidarbino Aleksandrijos bibliotekoje ir tapo Ptolemajų rūmų poetu. Kalimachas buvo didelis eruditas, griežtas poetų kritikas, literatūros tyrinėtojas ir produktyvus rašytojas, sudaręs Aleksandrijos bibliotekos knygų katalogą ir parašęs apie 800 knygų. Jis kūrė tragedijas, satyrines dramas, epilijus, epigramas ir kitokių žanrų kūrinius. Didžioji Kalimacho literatūrinio palikimo dalis dingo. Išliko tik 6 himnai, 60 epigramų ir keli svarbiausio jo kūrinio – poemos „Priežastys“ – fragmentai. Šios poemos pratarmėje Kalimachas suformulavo pagrindinius helenistinės poezijos reikalavimus: nedidelė kūrinio apimtis, moksliškas turinys ir gražus, nudailintas stilius. Šiais reikalavimais Kalimachas vadovavosi kurdamas savo himnus, kurie neturėjo sakralinės reikšmės ir buvo skirti išsilavinusiems skaitytojams, o ne religinėms šventėms. Kalimacho himnuose pasakojama apie dievo gimimą ar kokį nors jo gyvenimo epizodą, išvardijamos dievo funkcijos ir darbai, pateikiama daug mitologinių, etiologinių, geografinių ir kitokių žinių. Pakilus epinis himnų stilius, homerinė leksika ir metro (hegzometro) pasirinkimas rodo, kad Kalimachas sekė senąją poetinę tradiciją. Kartu jis suteikė himnams naujų bruožų, būdingų helenistiniam laikotarpiui. Kalimacho himnuose gausu archaizmų, neologizmų, įvairių dialektinių formų, todėl išversti juos nėra lengva. Iki šiol į lietuvių kalbą buvo išversti trys Kalimacho himnai („Apolonui“, „Paladės maudynės“, „Demetrai“).

Šiame žurnale publikuojami keturių Kalimacho himnų vertimai. Trys iš jų (himnai Dzeusui, Artemidei, Delo salai) į lietuvių kalbą išversti pirmą kartą. Kartu spausdinamas ir naujas himno Demetrai vertimas.

„Himnas Dzeusui“ pasakoja mitą apie Dzeuso gimimą ir kūdikystę. Kūrinyje šlovinamas ne tik vyriausiasis Olimpo dievas, bet ir Kalimacho globėjas Ptolemajas Filadelfas, kuris, panašiai kaip ir Dzeusas, būdamas jauniausias tarp brolių, tampa valdovu. Poetas stengiasi susieti žemiškąjį valdovą su jo dieviškuoju globėju: jie tartum du Dzeusai, iš kurių vienas gyvena žemėje, o kitas – danguje.

„Himne Artemidei“ vaizdingai perteikiami Artemidės vaikystės epizodai, parodant, kaip deivė įgyja visus jai priklausančius dieviškus atributus ir iš mažos mergaitės tampa galinga Olimpo dievybe. Himne išsamiai aprašomos Artemidės funkcijos ir pareigos. Kūrinį pagyvina spalvingi buitės vaizdai.

„Himnas Delo salai“ supažindina skaitytoją su Apolono motinos klajonėmis, kai ji ieško vietos, kur galėtų pagimdyti savo vaikus. Dar būdamas įsčiose, Apolonas uždraudžia motinai vykti į Koso salą, skirtą būsimajam Egipto valdovui, ir išpranašauja galatų įsiveržimą į Graikiją. Kūrinyje galima įžvelgti paralelių tarp menų globėjo Apolono ir Kalimacho globėjo Ptolemajo Filadelfo.

„Himnas Demetrai“ išsiskiria rėmine kompozicija. Kūrinio pradžioje ir pabaigoje aprašomos paslaptingos Demetrai skirtos apeigos, o pagrindinį himno naratyvą sudaro mažai žinomas mitas apie Erisichtoną, atsisakiusį paklusti dievams ir sulaukusį bausmės už įžūlumą.

Audronė Kudulytė-Kairienė

I. Himnas Dzeusui

1 Kai aukojame Dzeusui, ką mums geriau apdainuoti
Nei šį dievą, per amžius galingą, per amžius valdovą?
Žemės vaikus sutramdė jisai, Uranidams¹ teisėju
Tapo. Kaip jį apdainuot? Kaip Diktietį² arba kaip Likają³?
5 Ima dvejoti širdis. Nežinia, kur dievo tėvynė.
Dzeuse, sako vieni, kad gimei tu ant Idos⁴ kalnyno,
Kalba kiti, kad Arkadijoj⁵. Tėve, katrie mums meluoja?
Kretos žmonės – melagiai. Valdove, juk jie tau net karstą
Buvo padarę, bet tu nenumirei, būsi per amžius.
10 Rėja⁶ pagimdė tave Parasijoj⁷. Tankiais krūmynais
Jos viršūnė apžėlus visa. Nuo to laiko vieta ši
Tapo šventa. Čia niekas, kam laikas gimdyt, neužklysta –
Nei žvėris, nei moteris, o apidanai⁸ šį kalną
Rėjos sena gimdykla dabar yra pavadinę.
15 Kai tik išstūmė tave iš savo įsčių galingų
Motina, ėmė ieškot vandens versmės, nes norėjo
Ir pati apsiplaut, ir tavo kūnelį nuprausti.
Bet nei didysis Ladonas⁹ tada dar tenai netekėjo,
Nei Erimantas¹⁰, švariausia iš upių. Adzanija¹¹ buvo
20 Dar visa be vandens. Tik vėliau vandeningu vadintis
Šitas kraštas pradėjo. Kai Rėja juostą atrišo¹²,
Daug ažuolų vagoj drėgnasis Jaonas¹³ augino,
Daug vežimų pačiu dugnu Melanto¹³ riedėjo,
Daug gyvačių irštų buvo, kur Karijonas¹³
25 Greitai čiurlena dabar. Tada keleivis žingsniavo
Tiesiai dugnu akmenuotos Kratidės¹³ per vagą Metopės¹³
Ėjo ištroškęs, nors daug vandens jam slėpės po kojom.

1 Uranidai – titanai, Urano ir Gajos vaikai.
2 Diktietis – Dzeuso epitetas, kilęs nuo Diktės kalno, esančio rytinėje Kretos dalyje.
3 Likajas – Dzeuso epitetas, kilęs nuo Likajo kalnyno, esančio Arkadijoje.
4 Ida – kalnynas Kretos saloje.
5 Arkadija – vidurinė Peloponeso sritis.
6 Rėja – Krono žmona, Dzeuso motina.
7 Parasija – kalnas Arkadijoje.
8 Apidanai – seniausi Peloponeso gyventojai.
9 Ladonas – Arkadijos upė.
10 Erimantas – Arkadijos upė.
11 Adzanija – Arkadijos vietovė.
12 Kai Rėja juostą atrišo – *perifrazė*: kai ji susiruošė gimdyti.
13 Jaonas, Melantas, Karijonas, Kratidė, Metopė – Arkadijos upės.

Tad, išeities nesuradus, valdovė Rėja pasakė:
„Žeme, gimdyki ir tu! Juk tavo gimdymas lengvas!“
30 Šitaip ištarė deivė ir, ranką galingą pakėlus,
Trenkė lazda į kalną. Šis skilo nuo smūgio per pusę,
Ir iš jo išsiliejo srauni versmė. O valdove,
Ji, apiprausęs tave, suvystė ir perdavė Nedai¹⁴,
Kad į Kretą slapta nugabenus augintų. Vyriausia
35 Ta Nedà iš nimfų, kurios padėjo tau gimti,
Ir iš jų visų po Filirės¹⁴ ir Stigės¹⁴ garbiausia.
Deivė jai nemenkai atsilygino, kai pavadino
Jos vardu upeliuką, kuris pro miestą kaukonų¹⁵ –
Miestas šitas Leprėju¹⁶ yra pavadintas – čiurlena
40 Ir su Nerėju¹⁷ paskui susilieja. Tenai palikuoniai
Likaonietės lokės¹⁸ šį vandenį geria seniausią.
Štai jau Tenàs¹⁹ paliko nimfa, gabendama Knosan¹⁹,
Dzeuse tėve, tave. Netoli yra Tenos nuo Knoso.
Ten, o viešpatie, tau virkštelė nukrito. Kidonai²⁰
45 Ėmė vadint nuo tada Omfaliju²¹ lygumą šitą.
Dzeuse, ant rankų tave pakėlė kirbantų²² bičiulės
Melijos²³, o Adrastėja²⁴ tave į lopšį auksinį
Nunešė ir paguldė. Žindei ožkos Amaltėjos²⁵
Dosnųjį spenį, paskui ir saldžiu medum maitinaisi,
50 Nes staiga Panakridės bitelės koriai atsirado
Idos kalnyno kalne – Panakrais²⁶ jį žmonės vadina.
Šoko apie tave kuretai²⁷ karingąjį šokį,

14 Neda, Filirė, Stigė – nimfos okeanidės.
15 Kaukonai – Peloponese gyvenusi tautelė.
16 Leprėjas – miestas Elidėje, Peloponese.
17 Nerėjas – jūrų dievas. *Čia*: jūra.
18 Palikuoniai Likaonietės lokės – Arkadijos gyventojai. Likaono duktė Kalistò pagimdė Dzeuso sūnų Arkadą, kuris tapo arkadų protėviu. Vėliau Kalistò buvo Heros paversta loke.
19 Tenos, Knosas – Kretos miestai.
20 Kidonai – kretiečiai.
21 Omfalijas – lyguma Kretos vidurinėje dalyje. Pavadinimas siejamas su gr. *omphalos* – „bamba“.
22 Kirbantai (koribantai) – deivės Kibelės žyniai ir palydovai, auginę ir auklėję mažąjį Dzeusą.
23 Melijos – medžių nimfos, Gajos dukterys.
24 Adrastėja – Idos kalnyno nimfa.
25 Amaltėja – ožka, Kretos saloje žindžiusi naujagimį Dzeusą.
26 Panakrai – Kretos kalnai, Idos kalnyno atšaka.
27 Kuretai – pusdieviai, mažojo Dzeuso sargybiniai ir gynėjai, vėliau Dzeuso žyniai Kretoje.

55 Žvangino savo ginklus, kad Krono²⁸ ausys girdėtų
Sklindančius skydo garsus, o ne tavo, kūdikio, verksmą.
Dangiškas Dzeuse, gerai tu augai, gerai maitinaisi,
Greitai subrendai ir greit sužėlė pūkai tau ant skruostų.
Bet, net būdamas vaikas, mąstei tu tikrai išmintingai
Ir vyresni už tave labai artimi giminaičiai
Tau visai nesutrukdė dangaus namus užvaldyti.
60 Buvo neteisūs senovės dainiai, kalbėję, kad burtais
Savo namus Kronidai²⁹ į tris dalis padalino³⁰.
Kas, jei ne tikras kvailys, sutiktų burtus ištraukti
Dėl Olimpo ir Hado? Juk burtais pritinka dalintis
Tą, kas lygios vertės. O šitie dalykai skirtingi.
65 Aš galėčiau meluot, jei išgirdę tuo patikėtų.
Tu ne dėl burtų tapai dievų valdovu, o dėl rankų,
Dėl jėgos ir dėl galios, kurią turi sau prie sosto.
Tu patikėjai savo ženklus pranešti puikiausiam
Paukščiui³¹. Tebus šie ženklai palankūs mano bičiuliams!
70 Išsirinkai geriausius žmones – ne tuos, kurie moka
Plaukti laivais, ne dainius, ne tuos, kurie skydą nešioja.
Jais pasirūpint kitiems, mažesniems dievams, patikėjai,
Išsirinkai pats miestų valdytojus – tuos, kurių valdžiai
Ir žemdirbiai priklauso, ir puikūs kariai, ir jūreiviai.
75 Viskas priklauso valdovams, ir kas gi jiems nepriklauso?
Kalvius vadiname mes žmonėmis Hefaisto³², kareiviai
Žmonės Arėjo³³ yra, Artemidės Chitonės³⁴ – medžiokliai,
Foibui³⁵ priskiriam žmones, lyra išmokusius groti.
80 O karaliai – iš Dzeuso, ir nieko nėra dieviškesnio
Kaip valdytojai Dzeuso, nes tu juos esi išsirinkęs.
Jiems atidavei saugot miestus, o pats virš tų miestų
Sėdi aukštai stebėdamas, kas iš valdovų teisingai
Moka valdyti ir kas, atvirkščiai, nedorai vadovauja.

28 Kronas – titanas, Dzeuso tėvas. Kronas savo vaikus surydavo, todėl Rėja paslėpė naujagimį Dzeusą Kretoje.
29 Kronidai – Dzeusas, Poseidonas ir Hadas.
30 Pasak mito, nuvertę Kroną, Dzeusas, Poseidonas ir Hadas burtais pasidalino pasaulį. Dzeusui atiteko Olimpas, dangus ir žemė, Poseidonui – vandenynai ir jūros, Hadui – požemio karalystė.
31 Buvo manoma, Dzeuso pasiuntinys yra erelis.
32 Hefaistas – ugnies ir kalvystės dievas.
33 Arėjas – karo dievas.
34 Artemidė – medžioklės deivė, laukinių žvėrelių globėja. Chitonė – Artemidės, nešiojusios trumpą chitoną, epitetas.
35 Foibas – Apolonas, muzikos, poezijos ir visų menų globėjas.

85 Prabangą suteikė jiems, davei ir turtų daugybę,
Bet ne visiems jų po lygiai paskyrei. Galim nurodyt
Mūsų valdovą³⁶, kuris kitus gerokai pranoksta.
Jis vakare pabaigia daryt, ką rytą sumanęs,
Darbus didžius – vakare, mažus – kai tik juos sugalvoja,
90 Tai, ką padaro kiti per metus, kai kurie – ne per vienus.
Pats juos pabaigti trukdei ir labai jų polėkį tramdei.
Būki sveikas, Kronide viršiausias, gėrybių teikėjau
Ir saugumo davėjau! Kas šlovins darbus tavuosius?
Negimė toks ir negims, kas Dzeuso darbus pašlovins!
95 Būki sveikas, o tėve! Gerovę siųsk ir dorybę!
Nes be dorybės gerovė žmogui neleidžia klestėti,
O be gerovės – dorybė. Gerovę duok ir dorybę!

Iš senosios graikų kalbos vertė Audronė Kudulytė-Kairienė (2021 m.)

36 Turimas galvoje Egipto valdovas Ptolemajas II Filadelfas (285–247 m. pr. Kr.).

III. Himnas Artemidei

1 Šlovinam mes Artemidę (nelengva dainiams pamiršt ją),
Tą, kurią lankai ir kiškių medžioklė vilioja,
Šokių ratelis platus ir šėlsmas kalno viršūnėj.
Giesmę pradėsim nuo to, kaip, ant tėvo kelių užsliuogus,
5 Dar maža būdama, ji šitaip gimdytojui tarė:
„Leisk man, tėveli, skaistybę per amžius išsaugot ir duok man
Daugel vardų, kad net Foibas¹ manęs jais pralenkt negalėtų,
Duok man strėlių ir lankų... Bet ne, o tėve, palauki,
Aš neprašysiu tavęs nei strėlinės, nei didelio lanko.
10 Man sumeistraus kiklopai strėlių ir tamprųjų lanką.
Leisk man nešioti deglus ir duoki chitoną lig kelių,
Kad laukinius žvėrelius visad aš galėčiau medžioti.
Duok man taip pat šešiasdešimt dukrų plataus Okeano,
Dar nekaltų, skaisčių, jaunų devynmečių mergaičių.
15 Skirki man ir tarnaičių – Amnisijos² dvidešimt nimfų.
Jos man medžioklės batus pasaugos, greitaisiais skalikais
Rūpinsis nuolat, kai aš nemedžiosiu lūšių ir elnių.
Duoki man kalnus visus ir skirki man miestą bet kokį,
Nes nedažnai Artemidė į miestą teiksis ateiti.
20 Aš gyvensiu kalnuos, o į miestą žmonių teužsuksiu
Vien tiktai tuo metu, kai kankinamos skausmo aštriausio
Šauksis pagalbos gimdyvės³, kurioms padėti pirmiausia
Moiros⁴ paskyrė mane, kai tik aš gimiau: mat nejuto
Motina mano skausmų – nei kada manęs jinai laukės,
25 Nei gimdydama: greitai mane ji iš įsčių išstūmė.“
Šitaip pasakius, norėjo ji tėvo smakrą paliesti⁵.
Tiesė ilgai rankutes, kol galop jai pavyko pasiekti
Tėvo barzdą. Jisai nusijuokęs palenkė galvą
Ir, paglostęs dukrelę, ištarė: „Heros piktosios
30 Aš nebijosiu, kol deivės gimdys man kūdikius tokius.
Mano dukrele, ko trokšti ir ko dabar tu maldauji,
Tėvas viską tau duos. Ir duos net daugiau, negu nori.
Trisdešimt miestų tau duosiu ir bokštą ne vieną paskirsiu,
Trisdešimt miestų, kurie niekada nemokės jokio kito
35 Dievo garbint, tačiau tik tave, ir tavaisiais vadinsis.

1 Foibas – Apolonas, Artemidės brolis dvynys.
2 Amnisija – Kretos upė.
3 Artemidė buvo gimdyvių globėja.
4 Moiros – likimo deivės.
5 Prašant stengtasi paliesti smakrą žmogaus, kurio buvo prašoma.

Daugelį miestų kitų su deivėm kitom tu dalinsies
Žemėje ir salose, ir visi jie turės Artemidės
Aukurus ir giraites. Kelių ir uostų globėja
Tu dar būsi.“ Dzeusas, šitokį žodį pasakęs,
40 Palenkė savo galvą. O deivė užlipo į Kretos
Leuko kalną, ūksmingais miškais apžėlusį tankiai.
Pas Okeaną⁶ nukakus, ji nimfų tenai išsirinko,
Dar nekaltų, skaisčių, jaunų devynmečių mergaičių.
Džiaukis, Kairato⁷ upe, Tėtija⁸, tu pasidžiauki,
45 Juk tavo dukros bus Letò dukters palydovės.
Pas kiklopus Artemidė pasukus Liparoj⁹ juos rado
(Meligūnidė tada ši sala vadinos). Kiklopai¹⁰
Prie Hefaisto¹¹ priekalo spietės: reikėjo didžiulį
Darbą atlikt jiems tada – turėjo nukalt jie girdyklę,
50 Skirtą žirgams Poseidono¹². Pašurpo nimfos baisiausiai,
Kai siaubūnus kiklopus išvydo – jie rodės tarytum
Aukštojo Osos¹³ kalno uolynai. Visiems tiems kiklopams
Iš po antakio švietė viena akis tartum skydas,
Ketverto jaučių oda aptrauktas. Gąsdino nimfas
55 Aidintis priekalo trenksmas, iš dumblių sklindančio vėjo
Gausmas galingas, stiprus. Etnà nuo jo gausti pradėjo,
Gaudė Trinakrija¹⁴, žemė sikanų¹⁵, Italija gaudė.
Gaudė ir Kirnas¹⁶ garsiausiai, kai kalvėje triūsė kiklopai,
Kūjus aukštai keldami virš savo pečių, įnirtingai
60 Daužė jie vienas po kito bronzą ar geležį karštą,
Tiesiai iš žaizdro ištrauktą, ir dirbo, kiek leido jų jėgos.
Okeanidės ramiai negalėjo pažvelgt jiems į veidą,
Ir negalėjo ramiai ausimis jų kūjų klausytis.
Bet stebėtis nér ko: net dievų laimingųjų dukros,
65 Amžiaus vyresnio sulaukusios, ima drebėti, kai pamato
Tuos siaubūnus. Jei kuri iš nimfų pradeda krėsti

6 Okeanas – titanas ir pasaulio upė, turėjusi tris tūkstančius dukterų okeanidžių.
7 Kairatas – Kretos upė.
8 Tetija – Okeano žmona, visų upių ir okeanidžių motina.
9 Lipara – didžiausia iš Liparų salų, esančių prie Sicilijos.
10 Kiklopai – milžinai su viena akimi kakteje.
11 Hefaistas – ugnies dievas, kalvystės globėjas.
12 Jūrų dievas Poseidonas buvo įsivaizduojamas skriejantis jūros paviršiumi žirgų traukiamu vežimu.
13 Osa – kalnas Tesalijoje.
14 Trinakrija – Sicilija.
15 Sikanai – Sicilijos gyventojai.
16 Kirnas – Korsikos sala.

Eibes motinai, ši kiklopus pas dukrą pakviečia,
Argą arba Steropą¹⁷. Tada iš kertės tolimiausios
Hermis¹⁸ išnyra baisus, išsitepęs suodžiais juodaisiais.
70 Jis išgąsdina nimfą, ir šioji į motinos glėbį
Puola slėptis, akis užsidengusi rankom. Buvai tu,
Deive, drąsi ir anksčiau, vos trejų metukų sulaukus,
Kai Letò su tavim ant rankų pas dievą Hefaistą
Ėjo, jo pakviesta (tave pamatyt jis norėjo).
75 Užsisodino tave Brontėjas¹⁹ ant kelių tvirtųjų
Tąsyk, o tu plaukų kuokštelį plačioj jo krūtinėj
Stvėrei ir, smarkiai patraukus, išpešei saują. Dabar dar
Toji vieta beplaukė per vidurį jojo krūtinės.
Kartais šitokia plikė ir vyro galvoj atsiranda.
80 Taigi be baimės tada tu kiklopams ištarei šitaip:
„Nagi, kiklopai, ir man kidonišką²⁰ lanką padirbkit
Ir strėles bei gaubtą strėlinę joms dėt padarykit.
Nes Letò ir mano, ne vien tik taiklaus Apolono
Motina. Jei sumedžiosiu lanku aš šerną laukinį
85 Ar kitokį žvėrį, tai jį suvalgys kiklopai.“
Šitaip tarei, ir kiklopai pakluso. Ginklus pasiėmus
Tu, dievaite, paskui šunų įsigyt išskubėjai,
Ir nuvykai prie Pano²¹ trobelės Arkadijoj. Pjaustė
Jis Mainalijos²² lūšies mėsą šuningoms kalaitėms.
90 Du baltmargius skalikus tau davė Panas barzdotas,
Nulėpausiūs dar tris pridėjo ir vieną dėmėtą.
Šitie šunes pajėgia, nutvėrę už sprando, išvilkti
Gyvus liūtus kieman. Kales kinosūriškos²³ veislės
Davė jisai septynias. Tos kalės greitesnės už vėją:
95 Gali jos elnią pavyt ir akių nesumerkiantį kiškį,
Gali jos elnio guolį bei migį šerno aptikti,
Gali ir stirnos greitkojės pėdas neklysdamos sekti.
Iš tenai pasitraukus (iš paskos tau šunes šuoliavo),
Liuoksinčius elnius – stebuklas! – radai papėdėję Paraso²⁴.

17 Argas, Steropas – kiklopai.

18 Hermis – Olimpo dievas, dievų pasiuntinys.

19 Brontėjas – vienas iš kiklopų.

20 Kidonai – šaudymu iš lanko garsėjusi Kretos gentis.

21 Panas – piemenų ir bandų dievas, pusiau ožys, pusiau žmogus, gyvenęs Arkadijoje, t. y. vidurinėje Peloponeso dalyje.

22 Mainalija – Arkadijos kalnynas (dabar Mainalo kalnynas).

23 Kinosūriška veislė – Spartos medžioklinių šunų veislė.

24 Parasas – kalnas Arkadijoje.

100 Juodaakmenio Anauro²⁵ pakrantėj ganėsi nuolat
Elniai tie, savo dydžiu pralenkiantys jaučius, žėravo
Aukso elnių ragai. Apstulbai, staiga juos išvydus,
Mielajai širdžiai tarei: „Štai šitas elnių būrelis
Vertas būt laimikiu pirmos Artemidės medžioklės!“
105 Buvo ten penketas elnių. Čiupai pribėgusi greitai
Ketvertą elnių ir juos įkinkei, šunimis neužpjudžius,
Kad jie trauktų greitąjį tavo vežimą. Bet vienas
Elnias ištrūko tada, Keladonto²⁶ srauniąją upę
Perplaukęs Heros valia, nes žygiu jis Heraklio²⁷ turėjo
Tapti. Kalne Kerinėjo²⁸ prieglobstį rado šis elnias.
110 O Mergele, žudike Titijo²⁹, o Artemide,
Tavo ginklai ir juosta auksiniai, vežimas iš aukso,
Žąslus iš aukso uždėjai tu, deive, savo elniukams.
Kur link pirmiausia savo kinkinį elnių pasuksi?
Ar link trakiško Haimo³⁰, iš kur audringas Borėjas³¹
115 Pučia speigą ledinį žmonėms be apdaro šilto?
Kur tu pušį radai savo deglui ir uždegei deglo
Ugnį? Tu jį iškirtai iš pušies nuo misų Olimpo³²,
Tėvo žaibų nemaria ugnimi tu uždegei deglą.
Kiek tu kartų bandei, o deive, lanką sidabro?
120 Pirmąjį šūvį į guobą paleidai, šūvis antrasis
Ažuolą kliudė, trečiasis – žvėrį. Ketvirtąją strėlę
Tu ne į medį paleidai – į miestą žmonių nedorųjų.
Tiek svetimiems, tiek saviems skriaudų jie buvo padarę.
Bėdžiai, kuriems tavo tūžmą nemaldomą teko patirti!
125 Maras bandas jų išguldo, pasėlius kruša sunaikina.
Kerpasi plaukus³³ senoliai, sūnų gedėdami, miršta,
Strėlei pakirtus, gimdyvės arba, jei mirties jos išvengia,
Vien tik luošus vaikus gimdyt toms nelaimėlėms lemta.
Bet žmonėms, į kuriuos palankiai tu šypsodama žiūri,
130 Neša didelį derlių užsėti laukai, keturkojų

25 Anauras – upė Tesalijoje.

26 Keladontas – Arkadijos upė.

27 Kalbama apie Kerinėjos elnią (stirną), kurį sugavo Heraklis. Tai buvo vienas iš Heraklio žygdarbių.

28 Kerinėjas – kalnas Arkadijoje.

29 Milžinas Titijas siekė Artemidės ir Apolono motinos meilės, todėl buvo nužudytas jos vaikų.

30 Haimas – kalnas Trakijoje.

31 Borėjas – šiaurės vėjas.

32 Nuo misų Olimpo – kalbama apie kažkokį Mažosios Azijos kalną. Misai – Misijos, Mažosios Azijos srities, gyventojai.

33 Senovės Graikijoje trumpai nukirpti plaukai buvo gedulo ženklas.

Prieauglis nuolat didėja, o ūkis be perstojo klesti.
Žmonės tokie tiktai sulaukę amžiaus garbingo
Gulas į kapą. Visos giminės jų negrauzia kivirčai,
Greitai išardantys pačią tvirčiausią šeimyną. Ten marčios
135 Su anytom kartu prie vieno stalo susėda.
Deive, tebūna laimingi tikrieji mano bičiuliai
Ir aš pats, o valdove, tegul terūpi man giesmės,
Kaip apgiedot Letò vestuves, kaip tave apdainuoti,
Kaip Apoloną išaukštint ir kaip pašlovinti tavo
140 Darbus visus, šunis, lankus ir tavo vežimą.
Juo tu lengvai pakyli į rūmus galingojo Dzeuso.
Prieangy rūmų tave pasitikęs Hermis gerasis
Paima tavo ginklus, Apolonas paima stambų
Tavo medžioklės laimikį, kurį tu atneši. Buvo
145 Taip bent anksčiau, kol tenai negyveno stipruolis Alkidas³⁴.
Jau dabar nebedaro Foibas šio darbo, nes nuolat
Stovi prie vartų „Tirinto priekalas“³⁵, laukdamas žiūri,
Ar grįždama neturi jam riebios mėsytės kąsnelio.
Šaipos visi dievai iš Heraklio, o ypač jo uošvė³⁶,
150 Kai jisai iš vežimo iškelia jautį didžiulį
Ar, už kanopos nutvėręs, išvelka šerną laukinį.
Tau jis pataria, deive, šitokiais žodžiais klastingais:
„Šaudyk kenksmingus žvėris, kad žmonės tave padėjęja,
Kaip ir mane, vadintų. Ganytis leiski po kalnus
155 Elniams ir kiškiams, nes kokią žalą jie gali daryti?
Knisa pasėlius šernai, šernai daržus nuniokoja.
Jaučiai taip pat žmonėms didžiulį rūpestį kelia.
Šaudyk ir juos.“ Pasakęs šitaip, skubėdamas puola
Jis prie gausingo valgio. Ir nors per ažuolą frigų³⁷
160 Kūnas Heraklio sudievintas buvo³⁸, jis pats tebeliko
Didis rajūnas – tokio pat dydžio jo pilvas, koks buvo,
Kai kadaise sutiko jis ariantį Teodamantą³⁹.
Nimfos Amnisijos elnius tavuosius iškinkiusios glosto
Ir iš Heros lankos dobilėlių trilapių jiems neša.
165 Tais dobilais šeriami ir Dzeuso žirgai. Jos pripildo

34 Alkidas – Heraklis. Gimęs jis buvo vadinamas Alkidu, Heraklio vardą gavo vėliau.
35 Tirinto priekalas – taip buvo vadinamas Heraklis, tarnavęs Tirinto valdovui Euristėjui.
36 Uošvė – Hera. Olimpe Heraklis vedė Heros dukrą jaunystės deivę Hebę.
37 Ažuolas frigų – ažuolinės pliauskos laužo, ant kurio susidegino Heraklis.
38 Heraklis gyvenimą baigė susidegindamas ant Oitos kalno. Po mirties jis buvo priimtas tarp Olimpo dievų.
39 Teodamantas atsisakė pamaitinti Heraklį, todėl šis paskerdė ir suvalgė artojo jautį.

Tuoj auksines statines, vandens ten tyro įlieja,
Kad šio mėgstamo gėrimo elniai sočiai turėtų.
Deive, kai tu atvykai į tėvo namus, tave ėmė
Kviesti visi dievai šalia atsisėst, bet prisėdai
170 Tu greta Apolono. Kai šokdamos apsupa nimfos,
Deive, tave rateliu Egipte, prie Inopo šaltinio⁴⁰,
Ar Pitanės⁴¹ šventykloje Limnėse⁴² (tavo Pitanė),
Ar kai tenai sugrįžti, kur Halai Arafenido⁴³,
Kai iš skitų šalies, atsisakiusi papročio taurų⁴⁴,
175 Tu pareini, tada tenearia lauko manieji
Jaučiai už atlygį menką, varomi kito artojo.
Grįžtų į tvartą atgal nukamuoti jie, sopančiu sprandu,
Net jeigu jie devynmečiai ilgragiai stimfajiški⁴⁵ jaučiai
Būtų, mokantys puikiai versti plačiąją vagą,
180 Nes visada sustabdo dievas Helijas savo
Greitą vežimą⁴⁶ ir dieną ilgesnę padaro, kad šokį
Žavų galėtų stebėt. Ir šitaip diena pailgėja.
Koks gi kalnas, kokia sala, koks uostas ir miestas
Tau mieliausi? Kurią iš nimfų tu myli labiausiai?
185 Kas tavo draugė geriausia? Tai man pasakyki, o deive,
Aš kitiems apdainuosiu. Labiausiai tu mėgsti Dolichės⁴⁷
Salą, Pergės⁴⁸ miestą, taip pat Tajigetą⁴⁹, Euripo⁵⁰
Uostą. Daugiau už kitas gortinietę nimfą tu myli,
Britomartidę⁵¹, taiklią elnių žudikę. Dėl josios
190 Minas⁵² po Kretos kalnynus bėgiojo, aistros nugalėtas.
Nimfa slapstės nuo jo – kai kada ažuolyno paunksnėj,
Kartais pelkynuose. Minas devynis mėnesius bastės
Po pajūrio uolas ir skardžius ieškodamas nimfos,

40 Inopas – upė Delo saloje. Pasak Kalimacho, Inopo ištakos yra Egipte, todėl jis šią upę sieja su Nilu.
41 Pitanė – miestas Spartoje.
42 Limnės – vietovė Lakonijoje, kur buvo Artemidės šventykla.
43 Halai Arafenido – Atikos demas tarp Maratono ir Braurono, kuriame buvo Artemidės šventykla.
44 Taurai – skitų gentis, gyvenusi dabartinėje Krymo teritorijoje. Čia, matyt, kalbama apie taurų paprotį aukoti svetimšalius.
45 Stimfaja – miestas Epyre, garsėjusiame puikiais jaučiais.
46 Helijas – Saulės dievas. Dieną vežimu jis lekia padange ir vakare nusileidžia į Okeaną.
47 Dolichė – *čia*: sala Kikladžių archipelage.
48 Pergė – Pamfilijos miestas, kuriame buvo Artemidės šventykla.
49 Tajigetas – Peloponeso kalnas, stūksantis tarp Lakonijos ir Mesėnijos.
50 Euripas – sąsiauris, skiriantis Euboją nuo žemyninės Graikijos.
51 Britomartidė – Kretos nimfa, medžiotojų, žvejų globėja, Artemidės bičiulė.
52 Minas – Kretos karalius, pamilęs ir persekiojęs Britomartidę.

195 Ir jau buvo beveik ją sučiupęs, tačiau ji nuo skardžio
Šoko jūron, tiesiai į tinklą, paliktą žvejo,
Ir jisai gyvybę išgelbėjo nimfai. Todėl ją,
Nimfą šią, Diktina⁵³ kidonai⁵⁴ vadina, o kalną,
Nuo kurio ji nušoko, vadina Diktajo kalnynu.
Aukurus žmonės tenai pastatė, aukas atnašauja
200 Ir gražius vainikus iš pušų ar mastikmedžių pina,
Bet jų rankos neliečia mirtos, nes mirtos šakelė,
Nimfai už peplo užkibusi, trukdė jai bėgti nuo Mino.
Štai kodėl ši nimfa nemėgsta mirtos. Taiklioji
Deive Ūpide⁵⁵, šviesos nešėja! Vardu šitos nimfos
205 Kretos žmonės dabar tave, o valdove, vadina.
Tu prielankumą savo kadaise parodei Kirėnei⁵⁶,
Jai dovanodama du medžioklės šunis. Hipsejidė
Su šunimis tais varžybas prie pilkapio Jolko⁵⁷ laimėjo.
Tu Kefalo, sūnaus Dejonėjo, žmoną šviesplaukę⁵⁸
210 Paėmei su savimi į medžioklę, valdove. Dar kalba
Žmonės, kad kaip savąsias akis Antiklėją⁵⁹ gražuolę
Tu mylėjai. Jos pачios pirmosios ėmė nešioti
Ant pečių tampriuosius lankus ir strėles su strėlinėm,
Pirmos apnuogino savo dešinį petį ir krūtį.
215 Dar branginai Atalantę greitkoję, šerno žudikę⁶⁰,
Jasijo⁶¹, to arkado, dukrą. Ją mokei taiklumo
Ir su skalikais medžiot. Sukviestì nugalėt Kalidono
Šerno, medžiotojai peikt Atalantės tada negalėjo,
Nes sėkmingos medžioklės įrodymas – iltys to šerno –
220 Į Arkadijos žemę pateko ir ten pasiliko.
Nors patekę į Hadą Hilajas ir Roikas⁶² beprotis
Apmaudą griežia ant jos, tačiau jos taiklumo negali
Jie paneigt, nes neleidžia meluoti žaizdoti jų kūnai

53 Žvejai ištraukė Britomartidę tinklu, iš čia jos epitetas Diktina ir Diktajo kalno pavadinimas (gr. *δίκτων* „tinklas“).
54 Kidonai – kretiečiai.
55 Ūpidė – Artemidės epitetas.
56 Kirėnė – lapitų valdovo Hipsėjo dukra, Hipsejidė.
57 Jolkas – Tesalijos uostas, iš kurio išplaukė argonautai.
58 Aistringas medžiotojas Kefalas buvo vedęs Erechtėjo dukterį Prokridę, Artemidės medžioklių draugę.
59 Antiklėja – Autoliko dukra, Laerto žmona, Odisėjo motina.
60 Atalantė – vienturtė Jasijo ir Klimenės dukra, dalyvavusi Kalidono šerno medžioklėje ir jį nukovusi.
61 Jasijas – Atalantės tėvas, Arkadijos didvyris.
62 Hilajas ir Roikas – kentaurai, kėsinęsi į Atalantės garbę, todėl jos nušauti.

225 Ir jų krauju apšlakstyta Mainalo kalno viršūnė.
Būki sveika, valdove, turinti daugel šventyklų,
Daugel miestų, Mileto⁶³ gyventoja, deive Chitone⁶⁴!
Tu Nelėjo laivus vedei iš Kekropijos⁶⁵. Deive
Tu aukštasoste, tu, imbrasiete⁶⁶ garbi, Chesijade⁶⁷!
Tau Agamemnonas tavo šventykloje auką paliko⁶⁸ –
230 Savojo laivo vairą, nes vėjus buvai surakinus,
Kai achajai ruošės į teukrų⁶⁹ miestą išplaukti,
Nes ramnuntietę⁷⁰ Heleną teukrai buvo pagrobę.
Tau šventyklas dvi pastatė Proitas⁷¹: vieną paskyrė
Tau kaip Mergelei, nes jo dukras suradai, kai paklydo
235 Jos ant Adzenijos kalno⁷², o kitą – už tavo gerumą
Lusuose⁷³, nes išvarei tu dukroms šėlsmą laukinių⁷⁴.
Tau amazonės karingos medžio skulptūrą pastatė
Prie Efeso⁷⁵ pakrantėj ažuolo švento paunksnėj.
Tau Hipò⁷⁶ paaukojo auką. Valdove Ūpide,
240 Iš pradžių amazonės pradėjo trypti su skydais
Karo šokį, vėliau jos į platų ratelį sustojo.
Garsiai aidėjo švilpynių garsai, kad darniai merginos
Kojas kilnotų kartu (tada nemokėjo dar niekas
Elnių kaulų pragręžt ir iš jų sumeistrauti dūdelių –
245 Tai niekšybė Atėnės, elniams vėliau padaryta⁷⁷).

63 Miletas – Nelėjo įkurtas Mažosios Azijos miestas, kuriame buvo garbinama Artemidė.
64 Chitonė – Artemidės, nešiojusios trumpą chitoną, epitetas.
65 Kekropija – Atika. Plaukdamas iš Atėnų, Nelėjas vežėsi medinę Artemidės statulą.
66 Imbrasietė – Artemidės epitetas, kilęs nuo Samo saloje tekančios Imbraso upės.
67 Chesijadė – Artemidės epitetas, kilęs nuo Samo salos kalnų, kuriuose stovėjo Artemidės šventykla, pavadinimo.
68 Nurimus vėjams, graikų laivai negalėjo išplaukti iš Aulidės į Troją, todėl Agamemnonas ryžosi paaukoti Artemidei dukrą Ifigeniją. Kalimachas pakeičia mitą ir nurodo, kad Agamemnonas deivei paaukojo laivo vairą.
69 Teukrai – trojėnai.
70 Pasak retesnės mito versijos, Helena buvo keršto deivės Nemesidės, garbintos Ramnunte, duktė.
71 Proitas – Tirinto karalius.
72 Adzenija – Arkadijos kalnas.
73 Lusai – miestelis Arkadijoje, kur stovėjo Artemidės šventykla.
74 Atsisakiusios garbinti Dionisą Proito dukros išprotėjo.
75 Mažosios Azijos mieste Efese stovėjo žymiausia Artemidės šventykla, suręsta toje vietoje, kur kadaise deivę garbinusios amazonės buvo pastačiusios Artemidės statulą.
76 Hipò – Artemidę garbinusi amazonė.
77 Atėnės išrastas pučiamasis instrumentas aulos dažnai buvo daromas iš elnių kaulų.

Sklido toli garsai – ligi pat Berekinto⁷⁸ ir Sardžių⁷⁹,
O amazonės kojomis trypė, tarškėjo strėlinės.
Ir vėliau prie tos medinės skulptūros iškilo
Deivės didi šventykla. Aušra už ją dieviškesnės
250 Ir turtingesnės šventyklos daugiau nematys. Net Pitonę⁸⁰
Ji pranoksta tikrai. Ligdamidas⁸¹, akiplėša, baudės
Šią šventyklą sugriaut. Jis kimerų, kumelių melžėjų,
Ir kareivių daug vedės – lyg smėlio smiltelių. Gyvena
Jie prie sąsiaurio, „karvės brasta“⁸² kadais pavadinto
255 Nuo Inacho dukters⁸³. Nusidėjęs šitaip karalius
Tikras nelaimėlis! Jis į Skitiją jau nebegrižo,
Kaip ir nė vienas iš vyrų, kurių vežimai stovėjo
Slėny Kajistro⁸⁴. Efesą saugoja lankas tavasis.
Būki sveika, feriete⁸⁵, Munichijos⁸⁶ uostų globėja!
260 Niekas tegul neišdrįsta įžeist Artemidės! Oinėjas
Deivės altorių pamiršo⁸⁷, ir miestą ištiko pavojus.
Elnių medžioklėj te niekas su ja taiklumu nesivaržo!
Teko brangiai išpirkt pagyrūnui Atreidui tą kalnę⁸⁸.
Te nesiperša niekas šiai deivei mergelei (nei Otas⁸⁹,
265 Nei Orijonas¹²⁵ su ja vestuvių gražių nesulaukė).
Niekas tegul neišdrįs kasmetinio šokio paniektint:
Juk atsisakius Hipò aplink aukurą šokt ašarojo.
Būki sveika, dievaite, ir giesmę širdingai priimki!

Iš senosios graikų kalbos vertė Milda Pulmonaitė (2010 m.)

78 Berekintas – Frigijos sritis ir miestas.
79 Sardės – senoji Lidijos sostinė.
80 Pitonė – senasis Delfų pavadinimas, Apolono garbinimo vieta.
81 Ligdamidas – Kilikijoje gyvenusių kimerų valdovas, ketinės sugriauti Artemidės šventyklą.
82 Išsigandęs Heros Dzeusas pavertė mylimąją Ijò telyčia. Bėgdama nuo Heros pasiūsto gylio, telyčia perbrido sąsiaurį ir šis buvo pavadintas Bosporu (gr. *Bosporos* – „karvės brasta“).
83 Inacho duktė – Ijò. Čia, matyt, kalbama apie Kimerų Bosporą (dabartinį Kerčės sąsiaurį).
84 Kajistras – lyguma, plytinti Lidijoje prie Kajistro upės.
85 Ferietė – Artemidės epitetas, kilęs nuo Tesalijos Ferų miesto.
86 Munichija – uostas netoli Atėnų, kur stovėjo Artemidei skirta šventykla.
87 Kalidono valdovas Oinėjas, atnašaudamas dievams, pamiršo Artemidę. Ši supykusi pasiuntė didžiulį šerną sunaikinti Oinėjo galvijų ir pasėlių.
88 Atrėjo sūnus Agamemnonas, girdamasis taiklumu, įžeidė Artemidę. Žr. 68 komentarą.
89 Poseidono sūnūs milžinas Otas ir medžiotojas Orijonas kėsinosi į Artemidės nekaltybę, todėl deivė juos nukovė strėlėmis.

IV. Himnas Delui

Mano širdie, kada apdainuosi tu šventąją salą –
Delą¹, kuris Apoloną maitino? Nors jūroje visos
Salos Kikladžių² yra, kurios apeigom, pagerbimais,
Himnais garsėja, bet Delas, Mūzoms pritarus, ketina
5 Pirmąją vietą pelnyti, nes Foibą³, dainių globėją,
Prausė sala ši pirmoji ir vystė, ir gerbė, kaip dera.
Taip, kaip Mūzoms nemielas poetas, Pimplėjos⁴ šaltinį
Drįsęs užmiršti, taip Foibui nemielas, kas Delą pamiršta.
Delui dabar skiriu aš šią giesmę, kad tik Apolonas
10 Kintijas⁵ leistų pašlovint jo brangią, maitinusią žemę.
Delas – vėjuota sala, nederlinga, jūra ją plaka,
Ir ne lenktynėms žirgų, bet jūrvarniams ji tinkamesnė.
Tartum į jūrą įaugus, o toji, banguodama smarkiai,
Šluostos į Delą gausiąsias putas – tai Ikarijos jūra⁶.
15 Ten tegyveno žvejai, žeberklu gaudantys žuvį.
Pyktį pamiršus, reikėtų Delą pirmiausia minėti.
Kai Okeaną⁷ ir Tétiją⁸, žmoną jo titanidę,
Salos priplaukia – Delas visąlaik kelią joms rodo.
Plaukia tuojau už Delo Kirnas – sala finikietė⁹,
20 Ji gerbiama, ir abantų¹⁰ Makridė¹¹, sala elopiečių¹²,
Ir nuostabi Sardinija bei Afroditės salelė¹³ –
Priplaukė ją Kipridė pirmiausia, todėl ją globoja.
Šių salų apsauga – iš tolo matomi bokštai.
Delui jinai – Apolonas. Ar apsaugą rastum tvirtesnę?
25 Sienas ir akmenis gali išjudinti šaltas Borėjas¹⁴,

1 Delas – nedidelė sala Egėjo jūroje, Kikladžių salyne, Apolono ir Artemidės gimtinė.
2 Kikladės – salynas Egėjo jūroje, kurį sudaro apie 220 salų.
3 Foibas – Apolonas.
4 Pimplėja – kalnas ir šaltinis Pierijoje, Mūzų gimtinėje. Pasak mitų, Pimplėjoje gyveno Orfėjas.
5 Apolono epitetas, kilęs nuo Kinto kalno Delo saloje.
6 Ikarijos jūra – jūra, pavadinta joje nuskendusio Ikaro vardu.
7 Okeanas – titanas ir pasaulio pakraštyje Žemę juosianti pasaulio upė.
8 Tetija – Okeano žmona, visų upių ir okeanidžių motina.
9 Kirnas – Korsika. VI a. pr. Kr. sala buvo apgyvendinta finikiečių.
10 Abantai – Eubojos salos gyventojai.
11 Makridė – Eubojos sala.
12 Elopiečiai – Elopo, Ijono sūnaus, palikuoniai, gyvenę Eubojos saloje.
13 Afroditės salelė – Kipro sala, į kurią išlipo jūroje gimusi Afroditė.
14 Borėjas – šiaurės vėjas.

Nuo Strimono¹⁵ pučias, o dievas per amžius liks tvirtas.
Dele brangus, tave štai toks gynėjas globoja!
Jeigu daugybė poetų tave giesmėse apdainavo,
Kokią man beįpinti? Ką mielo norėtum išgirsti?
30 Ar kad pirmiausia didingas dievas¹⁶, tridantį čiupęs,
Tą, kurį pagamino telchinai¹⁷, ir trenkęs į kalnus,
Jūroj sukūrė salas: giliai įsmeigęs į kalnus
Tridančiu juos pakabino, pakėlė ir įvertė jūron.
Ir nuo viršaus lig pat apačios, kad žemyną užmirštų,
35 Vietoj naujoj priaugino salas šias. Tavęs priauginti,
Dele, neteko, tu plaukiojai laisvas ir tavo senasis
Vardas Astèrija¹⁸ buvo, nes tu lyg žvaigždėlė nušokai¹⁹
Tiesiai iš aukšto dangaus, kai vengei vedybų su Dzeusu.
Kolei dar ne Delù, o Astèrija tu vadinaisi,
40 Tol auksinė Letò tavęs dar nebuvo pasiekus.
Matė jūreiviai tave Saronò įlankoj²⁰ plaukant
Kai jie leidos kadais keliauti laivu į Efyre²¹
Iš Troidzeno²², šviesaus miestelio, tačiau iš Efyrės
Sugriždami neregėjo tavęs: paskui greitąją tėkmę
45 Siauro Euripo²³, plačiai išsiliejančio, tu nuskubėjai.
Tą pačią dieną tu, jūrą prie pat Chalkidės²⁴ palikus,
Nuplaukei Sūnijo²⁵ link, kuris atėniečiams priklauso,
Ar link Chijo²⁶ salos, ar link kauburio drėgno Mergelės²⁷
(Dar tada ji Samù nevadinta), tenai mikalietės
50 Nimfos²⁸, Ankajo²⁹ kaimynės, svetingai tave palydėjo.
Kai sutikai Apolonui suteikti vietą gimimui,

15 Strimonas – Trakijos upė.
16 Didingas dievas – *čia*: jūrų dievas Poseidonas.
17 Telchinai – mitinė Rode gyvenusi tauta, garsėjusi puikiais dirbiniais iš žalvario ir geležies.
18 Astèrija – senasis Delo salos pavadinimas. Bėgdama nuo Dzeuso meilės, Leto sesuo titanidė Asterija pasivertė putpele, šoko į jūrą ir virto uola.
19 Kalimachas Asterijos vardą sieja su graikišku žodžiu *astēr* – „žvaigždė“.
20 Saronò įlanka – Egėjo jūros įlanka prie Atėnų.
21 Efyre – senasis Korinto pavadinimas.
22 Troidzenas – miestas Peloponese.
23 Euripas – sąsiauris, skiriantis Eubojos salą nuo žemyninės Graikijos.
24 Chalkidė – Eubojos miestas.
25 Sūnijas – kyšulys Atikoje, garsėjęs Poseidono šventykla.
26 Chijas – sala prie Mažosios Azijos krantų.
27 Mergelė – senasis Samo salos pavadinimas.
28 Mikalė – kalnas Karijoje (Mažojoje Azijoje) priešais Samo salą.
29 Ankajas – mitinis Samo salos karalius.

Tinkantį tau labai sugalvojo vardą jūreiviai –
Jau ne nežinoma plaukiojai jūroj³⁰, bet kojas sąvąsias
Tartum šaknis tarp Egėjo bangų į gelmę įleidai.
55 Tu nepabūgai, kai širdo Herà³¹, o ji mylimosioms
Dzeuso visoms, kurios atžalų jam pagimdė, baisingai
Blogo linkėjo, o ypač Letò, nes vienintelė Dzeusui
Ruošės ji sūnų gimdyti mielesnį už patį Arėją³².
Taigi dėl to ir pati iš eterio visąlaik žvalgė
60 Žemę, šitaip didžiai širsdama, kad sunku apsakyti,
Įsčioms Letò gimdyti neleido. Turėjo du sargus
Deivė Herà, vis stebinčius žemę: vienas, užėmęs
Trakijos Haimo³³ aukštą viršūnę, sausumą lygią
Žvalgė – smarkus ir ginkluotas Arėjas, jis žirgus du savo
65 Prie septynertmės Borėjo olos paruošęs jau buvo.
Sargė kita salas, plačiai nusidriekusias, žvalgė –
Tai Taumanto duktė³⁴, atsisėdus viršūnėj Mimanto³⁵.
Ten būdami kraštams, prie kurių Letò priartėjo,
Grasė, kad tie nepriimtų, ir vertė nuo jos nusigręžti.
70 Vengė Arkadija³⁶ jos ir Partenijonas³⁷ – šventasis
Augės³⁸ kalnas, – vengė senasis Fenėjas³⁹, Pelòpo⁴⁰
Žemė vengė visa, kuri prisišliejus prie Istmo⁴¹.
Tik Aigijālas⁴² ir Argas⁴³ nevengė – prie jų jinai nėjo,
Kelio nerado, nes burtais Hera buvo gavus Inachą⁴⁴.

30 Kalimachas Delo salos pavadinimą sieja su graikišku žodžiu *dēlos* – „matomas, gerai pastebimas, žymus“.
31 Hera – Dzeuso žmona.
32 Arėjas – Dzeuso ir Heros sūnus, karo dievas.
33 Haimas – Trakijos kalnas.
34 Kalbama apie vaivorykštės deivę, Olimpo dievų pasiuntinę, Taumanto dukterį Iridę. Taumantas – Gajos ir Ponto sūnus.
35 Mimantas – kalnas Mažojoje Azijoje.
36 Arkadija – vidurinė Peloponeso sritis.
37 Partenijonas – Atėnei skirtas kalnas Peloponese.
38 Augė – Atėnės žynė, kurios nesantuokinis vaikas Telefas augo Partenijono kalne.
39 Fenėjas – miestas Arkadijoje.
40 Pelopas – Peloponeso pusiasalio valdovas.
41 Istmas – Korinto sąsmauka.
42 Aigijālas – šiaurinė Peloponeso pakrantė.
43 Argas – Peloponeso miestas, svarbiausia Heros garbinimo vieta.
44 Inachas – Argo upė ir tos upės dievas. Kai Hera ir Poseidonas varžėsi dėl Argo globos, Inachas pasirinko Herą.

75 Ir Aonija⁴⁵ šalinos jos, o paskui ją plaukė
Dirkė⁴⁶, su ja Strofiją¹⁷¹, laikydamos ranką Ismeno¹⁷¹,
Savojo tėvo juodaakmėnio. Nuo jų atsilikęs
Kelią nemažą Asopas lėtasis (nes žaibas jį trenkė)⁴⁷
Sruvo. Liovėsi suktis šokio ratelyje nimfa,
80 Gimus tenai Melijà⁴⁸, ir skruostai josios išblyško,
Kai ji ilgėjosi medžio, kurio lapiją siūbuojant
Matė viršuj Helikono⁴⁹. Mūzos, manosios deivės,
Jūs pasakykit, ar medžiai su nimfom yra atsiradę?
Džiaugiasi nimfos, kada lietus jiems padeda augti,
85 Verkia nimfos, kada jie lapijos savos nebetenka.
Dar tebebūdamas įsčiose pyko ant jų Apolonas,
Tarė tikrai ne bereikšmiais žodžiais grasindamas Tebei⁵⁰:
„Tebe nelaimėle, kam gi dabar tu rūstini lemtį?
Nors dar nenoriu, bet tu jau verti mane pranašauti.
90 Žynio sostas trikōjis⁵¹ nerūpi dar man, pitoniečiui⁵²,
Ir dabar dar yra nenudvėsęs didžiulis drakonas –
Padaras tas baisianasris, nuo Pleisto⁵³ upės iššliaužęs,
Kalną Parnaso⁵⁴ snieguotą devynis kartus apsvijęs.
Aš pasakysiu aiškiau negu pranašystė iš lauro⁵⁵:
95 Šalinkis jos ir toliau! Greit krauju tavuoju galėsiu
Savąjį lanką nuplaut – juk moters piktaliežuvis⁵⁶
Atžalas priėmėi tu! Man gimtinė nebūsi, nebus ja
Ir Kitaironas⁵⁷. Aš tyras. Manim te tyri pasirūpins!“
Šitaip pasakė jisai, o Letò toliau nukeliavo.
100 Bet kai achajų miestai priimti Letò atsisakė,

45 Aonija – Bojotijos dalis, kurioje stūkso Helikono kalnas.
46 Dirkė, Strofija, Ismenas – Bojotijos upeliai.
47 Asopas – upė Bojotijoje ir jūrų dievas, norėjęs išgelbėti savo dukterį Aiginą nuo Dzeuso persekiojimo ir todėl nukentėjęs nuo Dzeuso paleisto žaibo.
48 Melija – nimfa, kentauro Folo motina.
49 Helikonas – kalnas Bojotijoje, Mūzų buveinė.
50 Tebė – upės dievo Asopo duktė, kurios vardu buvo pavadintas Tebų miestas.
51 Apolonas savo ištarmes skelbdavo per Delfų žynę, kuri pranašaudavo atsisėdusi ant trikojo.
52 Pitonietis – Apolono epitetas, kurį jis gavo nužudęs Delfuose drakoną Pitoną.
53 Pleistas – netoli Delfų tekėjęs upelis.
54 Parnasas – kalnas Bojotijoje, Mūzų buveinė.
55 Lauras buvo Apolono šventas medis. Apolono žynė Pitija pranašaudavo kramtydama laurų lapus.
56 Kalbama apie Tebų karalienę Nijobę, kuri, puikuodamasi savo vaikais, įžeidė Apolono ir Artemidės motiną Letò.
57 Kitaironas – kalnas Bojotijoje.

Kai nesutiko Helikė⁵⁸, kuri artima Poseidonui,
Ir Bura⁵⁹ – ganykla Deksameno, Oikijo vaiko⁶⁰,
Vėl į Tesaliją⁶¹ grįžo Letò. Jos vengė Anauras⁶²
Ir Larisà⁶³ didžioji, ir aukštos viršūnės Cheirono⁶⁴,
105 Ir Penėjas⁶⁵, kuris per Tempių slėnį⁶⁶ vingiuoja.
Negailęstingąją širdį, Hera, tada tu turėjai,
Nei buvai sugraudinta, nei gaila tau buvo, kai veltui
Tarė Letò šiuos žodžius, rankas ištiesus į upę:
„Dukters upės, Tesalijos nimfos, prašykite tėvo
110 Smarkiąją tėkmę sulėtint. Jo smakrą palieskite rankom⁶⁷,
Melsdamos leisti Dzeuso vaikams pasaulį išvysti
Upėje. Ftijos⁶⁸ Penėjau, kam tu lenktyniauji su vėjais?
Tėve, ant žirgo greičiausio dabar tu tikrai neužsėdai.
Ar visada tu toks greitas, ar lėkti kaip vėjas pradėjai
115 Tik dėl manęs? Ar tave aš priverčiau šiandien skubėti,
Nors nenorėjai?“ Bet jis negirdėjo. „Našta manoji,
Kurgi tave aš nešu? Juk nuvargusios kojos apsunko.
O Pelijone⁶⁹, kalne Filirės⁷⁰ jaunos, nesitrauki!
120 Liki, juk būna dažnai, kad liūtės aukštybėse tavo
Vietą suranda, kai ruošias jauniklių silpnų atsivesti.“
Liedamas ašaras gailiai, jai šitaip Penėjas atsakė:
„Ak, Letò, Būtinybė yra juk galingoji deivė.
Įsčių tavų aš, valdove, negerbti nedrįščiau. Gimdyvę
Prašė vandenys mano ne vieną. Herà man neleidžia,
125 Smarkiai prigrasė. Pažvelk ten toli, koks žvalgas jos siųstas
Viską stebi nuo kalno aukščiausio. Lengvai jis galėtų
Vandenis mano išsemti. Ir ką man daryti? Ar džiaugsmo
Daug tau suteiktų Penėjo žūtis? Teateina – iškęsiu! –
Mano lemtis! Net jeigu turėčiau, tėkmei išdžiūvus,

58 Helikė – Achajos miestas, kuriame buvo Poseidono šventykla.
59 Bura – Achajos miestas prie Korinto įlankos.
60 Deksamenas – Oleno miesto karaliaus Oikijo sūnus, Buroje turėjęs tvartus su galvijais.
61 Tesalija – Graikijos sritis.
62 Anauras – Tesalijos upė.
63 Larisa – Tesalijos miestas.
64 Aukštos viršūnės Cheirono – Pelijono kalnynas, kuriame gyveno kentauras Cheironas.
65 Penėjas – Tesalijos upė.
66 Tempių slėnis – slėnis Tesalijoje tarp Olimpo ir Osos kalnynų.
67 Prašant stengtasi paliesti smakrą žmogaus, kurio prašoma.
68 Ftija – Tesalijos sritis, per kurią tekėjo Penėjo upė.
69 Pelijonas – Tesalijos kalnynas.
70 Filirė – okeanidė, Pelijono kalnyne pagimdžiusi kentaurą Cheironą.

130 Srūti per amžius sausąją vagą, net jeigu aš vienas
Tarp daugybės upių niekingojo vardą pelnyčiau.
Štai aš! Ko gi delsi? Eleitiją⁷¹ tik pasišauki!“
Šitaip pasakęs jisai sulėtino srauniąją tėkmę.
Ruošės Arėjas, atplėšęs nuo žemės Pangajo⁷² viršūnes,
135 Jas į sukurius upės numesti, kad tėkmę paslėptų.
Jis iš aukštai sugriaudė ir smagaliu ieties į skydą
Trenkė. Tasai suskambėjo karingai, sudrebino Osos⁷³
Kalną, Kranono lygumą⁷⁴, pakraščius Pindo⁷⁵ vėjuotus.
Baimė pagavo Tesaliją visą – jinais sudrebėjo:
140 Tokį galingą aidą buvo tas skydas sukėlęs.
Šitaip ir Etnos kalno⁷⁶, smilkstančio dūmais, kertelės
Visos siūbuoja, kada giliai po žemėm gigantas,
Vardą turįs Briarėjo⁷⁷, ant kito šono mėgina
Verstis. Sudreba krosnys po replėm kalvio Hefaisto⁷⁸
145 Ir dirbiniai jo kartu, o dubenys, ugnį pakentę,
Kaip ir trikojai visi išsilaksto tarškėdami baisiai.
Šitokį triukšmą tada apskritasis skydas sukėlė.
Bet Penėjas vis tiek nesitraukė ir liko toks tvirtas
Kaip anksčiau, ir greitiams sukuriams atsirasti neleido,
150 Kol jam Kojidė⁷⁹ sušuko: „Gelbėkis, mielas Penėjau,
Gelbėkis! Ryžais manęs pagailėti, bet gailestis tavo
Tau neturi pakenkti! Atlygi gausi kaip dera!“
Tarus pati pasitraukė ir, kol dar nebuvo pavargus,
Jūroj pasiekė salas, bet tos ją priimt atsisakė.
155 Tai Echinadės⁸⁰, laivams patogų turinčios uostą,
Ir Kerkyrą⁸¹ – sala, kuri iš visų svetingiausia.
Visos jos vengė dėl to, kad Iridė nuo aukšto Mimanto
Baisiai įširdusi vertė jas nusigręžt. Išsigando
Salos ir plaukė tolyn, prie kurių tik Letò priartėjo.

71 Eleitija – gimdymo deivė, gimdyvių globėja.
72 Pangajas – kalnas Trakijoje.
73 Osa – Tesalijos kalnynas.
74 Kranono lyguma – lyguma Tesalijos pietuose.
75 Pindas – kalnynas, skiriantis Tesaliją nuo Epyro.
76 Etna – ugnikalnis Sicilijoje, pagrindinė Hefaisto kalvė.
77 Briarėjas – vienas iš kiklopų.
78 Hefaistas – ugnies dievas, kalvių globėjas.
79 Kojidė – titanų Kojo ir Foibės duktė Letò.
80 Echinadės – salos Jonijos jūroje.
81 Kerkyra – fajakų apgyvendinta Jonijos jūros sala.

160 Ji atvyko tada į Kosą⁸² – Meropui⁸³ priklausė
Toji sala, šventa buveinė garsios Chalkijopės⁸⁴.
Bet ją sulaikė vaiko žodžiai tokie: „Negimdyki,
Motina, šičia manęs. Salos aš neniekinu, blogo
Jai nelinkiu, čia geros ganyklos ir derlius nemažas,
165 Niekur nerastum geriau, bet Moiros⁸⁵ jai kitą kažkokį
Dievą paskyrė dabar – Soterų atžalą puikią⁸⁶.
Jo karūna uždengs žemes, kurios makedonui⁸⁷
Linkusios bus nusileist, ir salas, nusidriekusias toliuos
Nuo vakarų tolimiausių lig pat rytų, kur pakilę
170 Heliją veža greitieji žirgai⁸⁸. Jis pėdsakais tėvo
Seks. Be to, kažkada kažin koks visuotinis karas
Mūsų laukia. Tas karas kils, kai helenams mosuoti
Barbarai ginklais pradės ir keltų Arėją pašaukę
Iš tolimų vakarų atskubės jaunieji titanai⁸⁹.
175 Greitai jų daug susirinks lyg snaigių, kai pradeda snigti,
Ar kai žvaigždėtą naktį danguj žvaigždžių pasirodo.
Visos tvirtovės, miestai, kur aukštumos Delfų ir Lokrų⁹⁰,
Lygumos Krisos⁹¹ ir slėniai siaurieji – dalis ta žemyne –
Bus supami iš visur ir dūmai tiršti bus matyti
180 Degant kraštams gretimiams. Ir šitai bus jau ne gandas.
Patys regės prie šventyklos rikiuotėse laukiančius priešus,
Patys prie mano trikojų matys jų perpetes (nieko
Švento jau joms nebėra) ir skydus, kuriuos mums pakęsti
Būna sunku. Bet jie neprotingai galatų tautelei
185 Baigtį blogą atneš. Ir dalis jų bus man dovanoti,
Dalį, kuriuos nešiojo kariai, ugnies pražudyti,
Nilo pakrantė priims⁹² ir išgarsins narsų karalių.

82 Kosas – Egėjo jūros sala.
83 Meropas – pirmasis Koso salos valdovas.
84 Chalkijopė – Koso salos valdovo Euripilo duktė.
85 Moiros – likimo deivės.
86 Kalbama apie Egipto valdovą Ptolemają II Filadelfą, 309 m. pr. Kr. gimusį Koso saloje. Soterai („Gelbėtojai“) – Ptolemajų giminės pravardė.
87 Makedonui – Ptolemajui Filadelfui. Jo tėvas, Ptolemajas Soteras, buvo Aleksandro Makedoniečio bendražygis.
88 Helijas – Saulės dievas. Jis dieną vežimu lekia padange ir vakare nusileidžia į Okeaną.
89 172–176 eil. užsimenama apie 277–276 m. pr. Kr. įvykusį keltų (galatų) įsiveržimą į Graikiją.
90 Lokrai – Lokridės, centrinės Graikijos vietovės, gyventojai.
91 Krisa – miestelis netoli Delfų.
92 Graikijoje nugalėti galatai parsisamdė į Ptolemajo Filadelfo kariuomenę, bet vėliau sukilo ir buvo sumušti prie Nilo deltos.

190 O Ptolemajau būsimas, tau aš dabar pranašauju,
Tu ateity tikrai kiekvieną dieną vis girsi
Buvusį iščiose žynį. Motin, ir tu paklausyki:
Vieną mažytę salelę jūroj gali įžiūrėti.
Tarp vandenų jinai klajoja, gelmė jos nelaiko,
Ji lyg plėnūnės žiedas, tik kartais ji užtakį siekia.
195 Plukdo ją jūroje vėjai – tai Notas⁹³, tai Euras⁹⁴. Nuneški
Šitai salai mane, nes tikrai ji sutiks mus svetingai.“
Šitaip jam bekalbant kitos salos jūroj nutolo.
Mylinti giesmę Asterija, atplaukei tu nuo Eubojos,
Kad kuo greičiau Kiklades pamatytum, jų gražųjį ratą.
200 Juk vis dar vilkosi paskui tave žolynai Geraisto⁹⁵.
... Tu drąsiai pradėjai kalbėti,⁹⁶
Kai pamatei Letò, kamuojamą gimdymo skausmo:
„Hera, gali man daryt, ką tik nori. Grasinimų tavo
Aš nepabūgau. Letò, pas mane ateiki, ateiki!“
205 Taip pasakei, ir Letò vargingą klajojimą baigė.
Sėdosi ten, kur srūva Inopas⁹⁷. Tėkmė jo gausiausia
Būna tada, kai vandeniui plūsti pradeda Nilas⁹⁸,
Veržiasi jis iš krantų etiopiškų, vandenis lieja.
Juostą Letò atsirišo, paskui prie palmės kamieno
210 Savo pečiais prisišliejo. Ją geliantis skausmas kankino,
Prakaito gausūs lašai jos oda be perstojo ritos.
Tarė kvėpuodama sunkiai: „Kam motiną, vaike, kamuoji?
Tavo sala ši, sūnau, ji plaukioja jūroje. Gimki,
Gimki, vaikeli, ir iščias lengvai, mielasis, paliki!“
215 Žmona Dzeuso beširde, greitai tau šitą naujieną
Teko išgirsti, nes tuoj pas tave pranešėja atbėgo
Ir, neatgavus kvapo, labai išsigandus kalbėjo:
„Hera garbingoji, tu už deives kitas pranašesnė!
Tau priklauso, tau viskas priklauso, esi tu valdovė,
220 Valdžią teisėtą Olimpe turi. Kitų moteriškių
Rankos nebijom. Išgirsi, kas pykčio dabar nusipelno.
Savąją juostą Letò salos vidury atsirišo!
Visos kitos salos jos vengė, priimt nenorėjo,
Tik Astèrija ją, vardu pašaukusi, kvietė,

93 Notas – pietų vėjas.
94 Euras – rytų vėjas.
95 Geraistas – kyšulys ir kalnas Eubojoje.
96 Blogai išlikusi eilutė.
97 Inopas – upė Delo saloje.
98 Kalimachas Inachą sieja su Nilu, nes, pasak poeto, Inacho ištakos yra Egipte.

225 Tik Astèrija – jūros šiukšlė niekinga (juk šitai –
Žinoma tau). Valdove mieloji, gali juk apginti
Savo vergus, kurie tau įsakant žemę apeina.“
Tarusi šitaip jinai ant auksinio laiptelio prisėdo
230 Tartum šuva Artemidės⁹⁹, medžioklę pabaigęs. Jis tupi
Prie medžiotajos kojų ausis pastatęs ir laukia,
Ką gi deivė palieps, kad tuojau galėtų įvykdyt.
Taip ir Taumanto duktė prie Heros sosto sėdėjo.
Juk niekada nepalieka vietos savosios Iridė,
Netgi kai miegas ant jos užmaršųjį sparną nuleidžia.
235 Prie to paties didžiulio sosto, ant mažo kraštelio
Galvą padėjusi, priekin palinkusi, naktį ji snaudžia.
Ji niekada nenusiriša juostos prieš miegą nei greito
Apavo ji nenusiauna – jei šeiminingė palieptų
Jai nelauktai ką nors padaryt. Herà išizeidus
240 Tarė: „Taip ir toliau, suvedžiotosios Dzeuso, turėsit
Tuoktis, gimdyti slapta, bet ne ten, kur vergės vargingos
Sunkiai gimdydamos kenčia. Jūs ten, ant kyšančių jūroj
Ir plakamų vandens uolų, kaip ruonės gimdysit.
Bet ant Astèrijos pykt negaliu dėl josios kvailystės,
245 Nors ir pagirt negaliu. Negerai, kad Kojidei padėjo.
Priekaištų ji nusipelno. Tik štai ką dabar pasakysiu.
Aš ją gerbiu už tai, kad vedybinio guolio suteršti
Ji nedrįso, įrodžius, kad jūra mielesnė už Dzeusą.“
Tarė ji taip. Tada Apolono giedotojos gulbės
250 Tuoj, meonų¹⁰⁰ Paktolą¹⁰¹ palikusios, Delą apskriejo.
Jos septynis ratus apsuko virš kūdikio guolio.
Mūzų tai paukštės, tik jos apeigoms tinkamiausios. O vaikas
Jau vėliau pritaisė lyrai tiek stygų, kiek kartų
Virš jo gimusio gulbės skrisdamos giesmę užtraukė.
255 Bet aštuntąjį kartą jos negiedojo, nes dievas
Gimęs jau buvo ir nimfos delietės, upės senosios
Dukterys, šventą Eleitijos giesmę giedojo. Aidėjo
Eteris vario spalvos nuo šitos giesmės įstabiosios.
Liovėsi pykti Herà, nes Dzeusas jos pyktį numaldė.
260 Auksu pavirto visa gelmė tavoji, o Dele,
Auksu kiekvieną dieną apskritas ežeras švietė,
Aukso lapus šnareno jaunas alyvos medelis,
Auksu patvino tada gilusis vingiuotas Inopas.

99 Artemidė – Dzeuso ir Letò duktė, medžioklės ir laukinės gamtos deivė.
100 Meonai – Lidijos gyventojai.
101 Paktolas – Lidijos upė.

265 Dele, pats tu pakėlei vaiką nuo žemės auksinės,
Paėmei savo glėbin ir pradėjai šitaip kalbėti:
„Žeme, daug aukurų ir miestų turinti gausiai,
Sausumos derlios ir salos, esančios jūroj aplinkui!
Nors ir esu nederlingas, tačiau nuo manęs Apolonas
Bus pavadintas deliškio vardu. Nebus tokios žemės
270 Niekur kitur, kurią koks dievas šitaip mylėtų.
Nei Kerchnidė¹⁰² didžiam Poseidonui, Lechajo¹⁰³ valdovui,
Nei Kilėnės¹⁰⁴ vietovė (ji Hermio), nei Dzeusui gimtinė¹⁰⁵
Tiek nerūpės, kiek aš Apolonui. Ir jau neklajosiu.“
Šitaip tu pabaigei kalbą, o vaikas valgyt panoro.
275 Štai kodėl iki šiol iš salų tu švenčiausia, garsėjį
Kaip augintoja dievo. Tavim nei Hadas¹⁰⁶ nežengia,
Nei Enijò¹⁰⁷, nei žirgai tavęs Arėjo netrypia.
Žmonės tau siunčia pirmojo derliaus dešimtąją dalį,
Tau gyventojai miestų visų dainuoja ir šoka
280 Miestuos rytiniuos ir ten, vakaruos, ir ten, ties pusiauju,
(Burtai jų vietą lėmė), ir tie, kur į šiaurę nutolę¹⁰⁸, –
Būstus ten turi tauta ilgaamžių. Pirmi jie išsiunčia
Auką¹⁰⁹ – pluoštelį javų ir pirmąjį derlių. Pelasgai¹¹⁰,
Tie, gyveną Dodonėje¹¹¹, auką pirmieji sutinka,
285 Bet jos nesiunčia pirmieji. Jie miega ant žemės ir saugo
Skambančius garsiai indus¹¹². Juos aukos iš tolo pasiekia.
Šventąjį miestą, paskui ir polį Melidės¹¹³ kalnuotą,
Salą abantų¹¹⁴, vėliau ir Lalanto¹¹⁵ lygumą puikią
Jos pasiekia. Tačiau tai yra dar ne viskas – dar plaukia
290 Jos netoli, iš Eubojos. Šalia ten ir uostas tavasis.

102 Kerchnidė – Kenchrėjai – vienas iš Korinto uostų.
103 Lechajas – Korinto uostas.
104 Kilėnė – Graikijos kalnynas, kurio oloje gimė Hermis.
105 Dzeuso gimtinė – Kreta.
106 Hadas – mirusiųjų pasaulio dievas.
107 Enijò – karo deivė.
108 Tie, kur į šiaurę nutolę, – hiperborėjai.
109 282–290 eil. Kalimachas aprašo, kaip į Delą patenka hiperborėjų aukos.
110 Pelasgai – senieji Graikijos gyventojai.
111 Dodonė – vietovė Graikijos šiaurės vakaruose, seniausia Graikijos pranašavimo vieta.
112 Dodonės žyniai miegodavo ant žemės, pranašaudavo iš šventųjų ažuolų šnaresio ir iš varinių indų skambėjimo.
113 Melidė – polis Tesalijoje.
114 Abantai – Eubojos salos gyventojai.
115 Lalantas – lyguma Eubojoje tarp Chalkidės ir Eretrėjos miestų.

Pirmos tau arimaspės¹¹⁶ šviesplaukės auką aukojo:
Tai Upidė, Loksò, laiminga visad Hekaergė¹¹⁷,
Dukros Borėjo, taip pat ir patys geriausi jaunuoliai,
Jie žmonių neturėjo ir niekad namo nesugrįžo:
295 Pelnė likimo malonių ir visąlaik buvo šlovingi.
Juk ir delietės merginos, kada skambus himenajas¹¹⁸
Ruošias pabaigti jų mergišką metą, aukoja savąsias
Sruogas plaukų arimaspėm. Vaikiniai pirmąją barzdą,
Vos ją nuskutę, skiria patiems geriausiems jaunuoliams.
300 O smilkalais pakvipus Astèrija, tavo kaimynės
Salos supa tave, lyg šokio ratelį sudaro.
Garbanotplaukis Hesperas¹¹⁹ tavęs netriukšmingos nemato,
Nei nutilusios, nes tavyje garsai nuolat aidi.
Pritariant lyrai jaunuoliai giesmę senojo liko¹²⁰
305 Gieda. Paskleidė ją nuo Ksanto¹²¹ atvykęs Olenas
Pranašas. Šoka merginos, trepsi į tvirtąją žemę.
Gausiai papuošia tada vainikais stātulą šventą –
Atvaizdą garsų senosios Kipridės¹²², kurį dar Tesėjas¹²³
Čia su jaunuoliais pastatė, kai plaukė Kretą palikęs.
310 Vengė tasyk jaunimas laukinio sūnaus Pasifajos¹²⁴,
Jo baubimo baisaus, labirinto¹²⁵ klaidaus ir vingiuoto.
Viešpatie, skambant kitarai, aukurą tavo apsupe,
Šoko rately jaunuoliai, o vedė visus juos Tesėjas.
Ir nuo tada visada palikuoniai Kėkròpo¹²⁶ pasiunčia
315 Foibui atmintiną auką – lynus nuo laivo Tesėjo.
Turinti daug aukurų, akmenuota Astèrija, argi
Koks Egėjo pirklys galėtų praplaukt tau pro šalį
Savo greituoju laivu? Net jei vėjai galingi jį gena,
Jei būtinybė jį spaudžia, vis tiek bures jis nuleidžia

116 Arimaspai – viena iš mitinių hiperborėjų genčių.
117 Upidė, Loksò, Hekaergė – hiperborėjų merginos, Borėjo dukterys.
118 Himenajas – vestuvių daina.
119 Hesperas – vakarinės žvaigždės dievas.
120 Senasis likas – Likijos dainius Olenas, himnų kūrėjas.
121 Ksantas – upė Likijoje, prie kurios stovėjo Apolono Likiečio šventykla.
122 Per šventę deliečiai puošdavo Tesėjo atgabentą, Daidalo sukurtą Afroditės statulą.
123 Tesėjas – Atėnų didvyris, vykęs į Kretą susikauti su Minotauru.
124 Pasifajos sūnus – Minotauras, pusiau žmogus, pusiau jautis, kurį pagimdė Kretos valdovo žmona Pasifajė.
125 Labirintas – Daidalo pastatytas klaidus statinys, kuriame buvo apgyvendintas Minotauras.
126 Kekropas – pirmasis Atikos karalius, pusiau žmogus, pusiau gyvatė. Jo palikuoniai – Atikos gyventojai.

320 Ir nesugrįžta atgal, kol aplink tavo aukurą didį
Su kitais, rimbu plakami, nepašoka rately,
Kol nepakramto alyvos, šventojo medžio, kamieno,
Savo rankas atmetę atgal, nes paprotį tokį¹²⁷
325 Delo nimfa sumanė – žaidimą mažam Apolonui.
O salų židiny turtingas, būki tu sveikas!
Te Apolonas bus sveikas ir tu, o Letò pagimdyta¹²⁸!

Iš senosios graikų kalbos vertė Viktorija Staišiūnaitė (2012 m.)

VI. Himnas Demetrai

Kai nešama šventa pintinė¹, jūs, moterys, tarkit:
„Džiaukis, Demetra², auginanti visa ir teikianti gausą!“
Kai nešama šventa pintinė, akis į ją kelkit,
Bet, neišventintos, venkit iš aukšto žiūrėt. Nei mergaitei,
5 Nei moteriškei, nei tai, pasileidusiai plaukus, neleista,
Kaip ir mums, išalkusioms, spjaudyt išdžiūvusiom lūpom.
Iš debesų Hesperas³ (kada jis ateis?) pasirodė,
Vienas Hesperas, kuris atsigert įkalbėjo Demetrą⁴,
Kai pagrobtosios dukters⁵ ji pėdsakų veltui ieškojo.
10 Kaip, valdove, tave į vakarus nunešė kojos,
Ten, kur žmonės juodi⁶, obuoliai auksiniai kur noksta⁷?
Šitiek laiko buvai nesiprausęs, nevalgius, negėrus,
Triskart perbridai tu Acheloją⁸ sidabroverpetį
Ir kiekvieną iš tų per amžius tekančių upių.
15 Triskart prisėdai šalia Kalichoro⁹ versmės apdulkėjęs,
Saulės nualinta, nieko nevalgius ir nieko negėrus.
Ne, neminėkime to, dėl ko Demetra sielvartavo.
Daug geriau prisimint, kaip ji poliui įstatymus davė,
Kaip javus ji pirmoji nupjovė ir žemėj paklojus
20 Pėdus pametė jaučiams sumindyt. Tada Triptolemas¹⁰
Buvo išmokytas žemdirbio darbo šaunaus. Prisiminti
Mums geriau (kad niekas nedrįstų įstatymų laužyt),
[Kaip kadaise deivė atkeršijo Erisichtonui¹¹].
Dar ne Knide¹² gyveno pelasgai¹³ tada, bet šventajam

127 320–324 eil. aprašoma Delo saloje gyvavusi Apolono pagerbimo ceremonija.
128 Artemidė.

1 Per Demetrai skirtas apeigas vežime būdavo gabenama šventa pintinė (gr. *kalathos*).
2 Demetra – žemdirbystės ir derlingumo deivė.
3 Hesperas – Vakarinė žvaigždė.
4 Ieškodama savo dukters Demetra nieko nevalgė ir negėrė. Paskui ji paragavo kikeono – gėrimo, gaminamo iš vyno, miežinių miltų, trupinto sūrio ir medaus.
5 Demetros dukterį Persefonę buvo pagrobęs požemio dievas Hadas. Demetra ilgai gedėjo ir ieškojo savo dukters.
6 Žmonės juodi – aitiopai.
7 Auksiniai obuoliai noko Hesperidžių sode vakariniame Okeano pakraštyje.
8 Achelojas – Aitolijoje ir Akarnijoje tekanti Graikijos upė.
9 Kalichoras – šaltinis Eleusine.
10 Triptolemas – Eleusino karaliaus Kelėjo sūnus.
11 Erisichtonas – iš Tesalijos kilęs karaliaus Trijopo sūnus.
12 Knidas – kyšulys ir miestas Karijoje, kur vėliau persikėlė gyventi Trijopas.
13 Pelasgai – senieji Graikijos gyventojai.

25 Dotijuj¹⁴. Alką įkūrė Demetrai jie ten, prisodino
Medžių daugybę – pro juos net strėlė nebūtų pralindus.
Pušys kerojo, didžiulės guobos, kriaušės laukinės,
Obelys, duodančios vaisių saldžių, ir vanduo gintarinis
Tryško iš žemės gelmių. Patiko deivei tas kraštas
30 Lygiai kaip ir Ainà¹⁵, Trijopijas¹⁶ ar Eleusinas¹⁷.
Bet kai Trijopo giminę dievas globėjas apleido,
Mintys nedoros užvaldė Erisichtoną, todėl jis
Išlėkė, dešimtis dvi tarnų pasiėmęs stipruolių,
Tarsi gigantų, kurie pajėgia net miestą pakelti.
35 Davė šitiems tarnams jis kirvukų ir kirvių. Begėdžiai,
Jie visi kartu nuskubėjo į alką Demetros.
Augo ten tuopa didžiulė. Jos šakos eterį siekė.
Mėgo nimfos prie jos pramogauti vidurdienio metą.
Šioji tuopa pirma pakirsta suvaitojo skausmingai.
40 O Demetra, tuoj pajutus, kad medis šventasis jos kenčia,
Tarė, supykus labai: „Kas medžius šventuosius man kerta?“
Ir tuojau Nikipe¹⁸ pasivertė (buvo paskyrę
Ją gyventojai polio žyne), belaikančia rankoj
Ir vainikus, ir aguonas. Per petį jai raktas karojo.
45 Ji, siekdama apraminti nedorėlį vyrą, pasakė:
„Vaike, kuris kerti medžius, dievams paskirtuosius,
Vaike, nustoki, vaike, didžiai gimdytojų trokštas,
Liaukis ir savo tarnus atitrauk, kad tik nesupyktų
Mūs Demetra valdovė, jog niokoji josios šventovę!“
50 Tas, pažvelgęs nuožmiau, nei liūtė Tmaro¹⁹ kalnyne
Į medžiotoją žiūri, kai vos tik jauniklių sulaukia,
Sako, kad būna tada jos akys pačios baisiausios,
„Traukis! – pasakė. – Jei ne, į tave aš kirvį paleisiu!
Medžiai šie dengs man namus, kuriuose ligi valiai puotausiu
55 Savo draugų apsupty maloniai praleisdamas laiką.“
Šiuos jaunuolio žodžius įsiminė tuoj Nemesidė²⁰.
Baisiai supykus tada Demetra atvirto į deivę,
Liečiančią kojomis žemę ir siekiančią galva Olimpą.
Apmirė jo palydovai, kai deivę išvydo, iš karto

14 Dotijas – miestas ir derlinga lyguma Rytų Tesalijoje.
15 Aina – Sicilijos miestas, kuriame buvo garbinamos Demetra ir Persefonė.
16 Trijopijas – Trijopo įkurtas Karijos miestas, kuriame buvo garbinama Demetra.
17 Eleusinas – Atikos miestelis, kuriame buvo Demetros šventykla.
18 Nikipė – Demetros žynė.
19 Tmaras – viršukalnė Pindo kalnyne.
20 Nemesidė – keršto deivė.

60 Medžiuose vario kirvius palikę leidosi bėgti.
Deivė paleido tuos žmones, kadangi turėjo paklusti
Jie šeimininko valiai, bet jam ji įširdusi tarė:
„Ką gi, gerai, šunie, gerai, namus sau statykis,
Kelsi juose puotas, dažnai ten švęsti galėsi!“
65 Tarsi šitaip nelaimę ji paruošė Erisichtonui.
Alkį užleido jam greit – nenumaldomą, smarkų, didžiulį,
Teikiantį kančią. Tas alkis tarytum liga jį kamavo.
Ką tik nelaimėlis valgė, to vėl jam norėjos. Nešiojo
Maistą jam dvidešimt vyrų, o dvylika vyną jam pilstė,
70 Nes jisai Dionisą²¹, ne vien tik Demetrą užgavo.
Tas, kas Demetrą įžeidžia, supykdo ir Dionisą.
Gėdijos savo sūnaus jo tėvai ir niekur neleido
Nei puotaut, nei pietaut: tam rasdavo kokią nors dingstį.
Kvietė varžybose jį Itonietę²² Atėnę pagerbti
75 Ormenidai²³ atvykę, bet motina tuoj jiems atsakė:
„Jo nėra, į Kranoną²⁴ jis vakar išvyko dėl šimto
Jaučių skolos.“ Poliuksò, gimdytoja Aktorijono²⁵,
Kartą atėjusi prašė abu – ir Trijopą²⁶, ir sūnų –
Į vestuves, kurias savo vaikui ruošės iškelti,
80 Bet prislėgta šeimininkė pravirkusi tarė: „Trijopas
Vienas ateis, nes šernas sužeidė Erisichtoną
Pindo²⁷ papėdėje, jis devynias dienas negaluoja.“
Ko tik tu nemelavai, o motina, mylinti sūnų!
Jeigu kas kviečia į puotą: „Išvykęs Erisichtonas.“
85 Jeigu vestuvėsna: „Diskas sužeidė Erisichtoną.“
Ar „Nuo žirgo nukrito“, ar „Otrijų²⁸ bandą skaičiuoja.“
Jis tuo metu namuose per dienas puotaudamas valgė,
Šlamštė devynias galybes maisto. Išsiplėtė skrandis,
Šitaip jam ryjant, tačiau lyg į kokią gilumą jūros
90 Leidosi valgiai visi, pasotinti jo neįstengę.
Kaip ant Mimanto²⁹ sniegas ar vaškas atokaitoj saulės
Tirpdamas nyksta, taip nyko ir kūnas Erisichtono.

21 Dionisas – vynuogininkystės ir vyno dievas.
22 Itonietė – Tesalijoje Itono mieste Atėnės garbei būdavo rengiamos žaidynės.
23 Ormenidai – Amintoras ir Ktesijas, Ormeno, Ormenijo miesto įkūrėjo, sūnūs.
24 Kranonas – Tesalijos miestas.
25 Poliuksò, gimdytoja Aktorijono – nimfa. Niekur kitur neminima, kad ji turėjo sūnų Aktorijoną.
26 Trijopas – Dotijo valdovas, Poseidono ir Kanakės sūnus, Knido miesto įkūrėjas.
27 Pindas – kalnynas, skiriantis Tesaliją nuo Epyro.
28 Otrijas – kalnas Tesalijoje.
29 Mimantas – kalnas Mažojoje Azijoje.

Greitai iš vargšo vien gyslos, oda ir kaulai beliko.
Verkė ir motina jo, ir seserys graudžiai dejavo,
95 Jį išmaitinus žindyvė ir dešimt tarnaičių raudėjo,
O Trijopas patsai, už žilos galvos susiėmęs,
Kreipėsi į Poseidoną, nematantį visko, kas vyksta:
„Ak, apsimetėli tėve, pažvelki į savo anūką,
Jeigu aš tavo sūnus ir dukters Ajolo³⁰ Kanakės³¹!
100 Šitas mano sūnus – nelaimė! Geriau jau man būtų
Savo rankom palaidoti jį, Apolono pašautą,
Nei sūnaus akyse matyti žvėrišką alkį!
Sunkią ligą nuo jo atitrauk arba pasiėmęs
Pats jį maitinki, nes mano stalai išmaitint neįstengia.
105 Nusiaubtos mano arklidės ir jų aptvarai ištuštėję,
Gyvulio jokio nerastum – jam patiekė viską virėjai,
Net asilėnus atrišo nuo mano didžiųjų vežimų.
Jis ir karvę suvalgė, Hestijai³² motinos skirtą,
Ir lenktynių ristūną, ir karo žirgą surijo,
110 Net ir katę, kurios prisibijo maži gyvūnėliai.“
Kol Trijopo pastogėj išteklių maisto netrūko,
Tol vien gimti namai šią nelaimę žinojo. Kai dantys
Erisichtono namus turtingus tuštinti baigė,
Kryžkelėj vaikas karaliaus tada atsisėdęs praeivių
115 Prašė, kad duotų jam kąsnį, ir vaišių likučių maldavo.
O kad su priešu tavu man, Demetra, netektų draugauti
Nei gyventi šalia – tokie blogi man kaimynai!
Tepasigirsta balsai, merginos ir moterys, jūsup:
„Džiaukis, Demetra, auginanti viską ir teikianti gausą!“
120 Ir kaip žirgai keturi baltakarčiai gabena pintinę,
Taip mūsų deivė didi, plačiųjų valdų šeimininkė,
Vėl ateis, nešdama mums šviesų pavasarį, šviesią
Vasarą, rudenį, žiemą, stebės įdėmiai, kaip jie keičias.
Kaip mes einam per miestą basos, paleidusios plaukus,
125 Taip mūsų kojos ir galvos tebūna sveikos! Kaip neša
Aukso pripiltas gražias vėtykles vėtyklių nešėjos,
Taip šio aukso gausaus ir mums niekada tenetrūksta!
Link pritanėjo³³ tegu neįšventintos moterys eina,
O į deivės šventyklą tegu įšventintos žengia,
130 Jei tik šeštos dešimties jos neperkopė. Laukiančios vaiko,

30 Ajolas – Helėno sūnus, Tesalijos valdovas, ajoliečių genties pradininkas.
31 Kanakė – Ajolo duktė, su Poseidonu susilaukusi Trijopo ir kitų keturių vaikų.
32 Hestija – namų židinio deivė.
33 Pritanėjas – visuomeninė įstaiga, kuriame dirbdavo miestą tvarkantys pareigūnai pritanai.

135 Kenčiančios skausmą, į deivę Eleitiją³⁴ tiesiančios ranką,
Eina tegul kiek įstengia ir joms gėrybių visokių
Dosniai suteiks Deò³⁵, kai jos tik nueis į šventyklą.
Deive, liki sveika, gerovę ir santarvę polio
Saugok, ir mums laukuose tu derlių nokinki, auginki
Jaučius, vaisius ir javus subrandinki, priartinki pjūtį,
Taiką atneški, kad tas, kuris pasėjo, nupjautų!
Būk maloninga, triskart maldauta deivių valdove!

Iš senosios graikų kalbos vertė Viktorija Staišiūnaitė (2010 m.)

34 Eleitija – gimdymo deivė, gimdyvių globėja.
35 Deò – Demetra.

KALIMACHAS buvo kilęs iš Šiaurės Afrikos graikų miesto Kirėnės. Jaunas atvyko į Aleksandriją, ten mokėsi ir mokytojavo, paskui buvo pakviestas vadovauti Mūsė-jo bibliotekai, sudarė jos katalogą. Buvo parašęs veikalų, apimančių apie 800 knygų. Tai buvo eiliuoti ir proziniai kūriniai apie gamtos, geografijos, istorijos įdomybes ir keistenybes, mitų katalogai, bibliografijos darbai, elegijos, epilijai, jambiniai eilėraščiai. Kultų, švenčių, šventyklų atsiradimo istorijos buvo dėstomos keturių knygų veikale „Priežastys“. Liko tik jo fragmentų, 6 himnai ir apie 60 epigramų.

KALIMACHAS (~310–240 m. pr. Kr.)

HIMNAS APOLONUI

- ¹ Kaip suvirpėjo lapeliai ant lauro šviesaus Apolono,
Kaip šventykla sudrebėjo! Šalin, šalin, kas nedoras!
Foibas tai pats į duris gražia savo koja stuksena.
Ar nematai? Netikėtai palinko deliška palmė,
⁵ Gulbė aukštai danguje pradėjo giesmę giedoti,
Užraktai vartų sunkių savaime patys nukrito,
Sklendės staiga atsivėrė – mat dievas jau netoliese.
Dainą užtraukęs, jaunime, rately smagiai pasisuki.
Matomas ne kiekvienam Apolonas, bet tam, kuris doras,
¹⁰ Kas jį pamato – tas didis, o kas nepamato – to gaila.
Mūsų gailėtis nereiks, kai tave, toliasvaidi, išvysim.
Foibui pas mus atsilankius, tegul nenutyla, jaunuoliai,
Jūsų kitaros garsai, tegul kojos šokt nesiliauja,

⁴
Pasak mito, Lėta
pagimdė Apoloną ir
Artemidę, įsitvėrusi
palmės Delo saloje.

⁵
Gulbė – Apolono
paukštis.

¹¹
Toliasvaidis – dažnas
puikiai šaudančio iš
lanko Apolono epi-
tetas.

- Jeigu ketinat atšvęst vestuves ir senatvės sulaukti,
 15 Jeigu jūs linkite sienom stovėt ant pagrindo seno.
 Man šis jaunimas žavus, nes jo lyra skambėt nesiliauja.
 Tylit, girdėdami giesmę, paskirtą mielam Apolonui,
 Tyli ir jūra rami, kai dainiai gražiai apdainuoja
 Lanką arba kitarą – ginklus šviesaus likoriečio.
 20 Vargšė Tetidė brangaus Achilo nustoja gedėti,
 Kai tik išgirsta šūksmus iškilmingus „Ije, pajane!“,
 Liaujas kentėjus kančias tuomet ir uola ašarota,
 Stūksanti Frigijos žemėj. Kadais į šią uolą pavirto
 Moteris. Lūpas pravėrus, ji akmeniu amžiams sustingo.
 25 Garsiai, pajane, skambėk! Su dievais susipykti neverta.
 Kas prieš dievus kovoja, lai kaunas prieš mano valdovą,
 Kas prieš mano valdovą, lai kaunasi prieš Apoloną.
 Chorui, kuris iš širdies uždainuoja, šviesus Apolonas
 Dosniai atlygint pajėgs – mat į dešinę sėdi nuo Dzeuso.
 30 Choras ne vieną dieną daina pagerbs Apoloną.
 Verta jį apdainuot. Kam sunku pagarbint šį dievą?
 Apdaras Foibo auksinis. Auksinis ir jo susegimas.
 Lyra iš aukso. Auksiniai ir liktiškas lankas, strėlinė,
 Apavas kojų. Ir visas auksinis šviesus Apolonas.
 35 Didelį turtą jis turi. Tą pats pamatysi Pitone.
 Visad gražus Apolonas, visad jis jaunas. Ir niekad
 Dievo šio skruostų švelnių nepadengė menkas pūkelis.
 Nuo Apolono plaukų lašnoja kvapnūs aliejus.
 Ne, ne aliejaus lašai varvena nuo garbanų dievo,
 40 Bet panacėja pati. Mieste, kur bent kartą iškrito
 Žemėn šitoji rasa, ten visad viskas bus sveika.
 Niekas menų negloboja labiau nei šviesus Apolonas.
 Šaulį Foibas prižiūri, prižiūri šis dievas ir dainių, –
 Foibui yra patikėtas ir lankas, ir skambiosios giesmės,
 45 Jo valdžioje pranašai ir akmenys burtų. Iš Foibo
 Gydantys gauna jėgų atitolinti baisiąją mirtį.
 Foibą vadina Piemeniu mes, tą laiką atminę,
 Kai ant Amfriso krantų kumeles pakinkytas ganė,
 Meile jaunuolio karšta užsidegęs šauniam Admetui.
 50 Bandos galvijų sparčiai didėtų, mažųjų ožiukų
 Niekad netrūktų ožkoms, jei jas, po lankas kada ganos,
 Foibas lydėtų žvilgsniu. Nestokotų pieno avelės,

19 Likorėjas – pietinė Apolonui skirta Parnaso kalno viršūnė, todėl Apolonas pavadinintas likoriečiu.

21 Ije! – atitinka šūksnį „Valio!“.
 Pajanas – Apolonui skirta giesmė.

22–24 Demonstruojamas helėnizmui būdingas mokytumas: mitas apie Niobę pasakojamas ne tiesiogiai, bet užuominomis. Frigijoje buvo moters pavidalo uola, iš kurios lašėjo vanduo. Buvo pasakojama, jog tai iš sielvarto pavirtusi į akmenį Niobė, kurios visus 14 vaikų užmušė Apolonas su Artemide, bausdami už perdėtą didžiavimąsi savo vaikais.

26 Neaišku, ar turimas galvoje Egipto karalius Ptolemajas, ar Kirėnės karalius Magas.

33 Liktiškas lankas – lankas iš Kretos salos miesto Likto.

35 Pitonas – kitas Delfų, svarbios Apolono kulto ir pranašysčių vietos, vardas.

- Visos ėriukų sulauktų. Bergždžių nebebūtų. Atvedus
Vieną ėriuką, avis pradėtų po du atsivesti.
- 55 Žmonės iš Foibo išmoko miestams sklypus atmatuoti.
Foibui dažnai ir pačiam miestus patinka statyti.
Deda pamatus savo ranka pastatams Apolonas.
Pirmąkart juos padėjo, kai tik ketveri jam sukako,
Širdžiai mieloj Ortigijos žemėj ant kranto smėlėto.
- 60 Kinto ožkų ragus iš medžioklės graži Artemidė
Nešdavo broliui. Supynęs tvirtai šiuos ragus Apolonas
Pagrindą aukštą pastatė ir surentė aukurą didį
Vien iš ožkų ragų, ragais jį lyg siena apsupęs.
Šitaip Foibas išmoko pirmuosius pamatus kloti.
- 65 Foibas ir manojo miesto žemę Batui paskyrė,
Libijon einantiems drąsiai žmonėms vadovavo, kai varnu
Jiems dešinėj pasirodęs staiga atiduoti prisiekė
Sienas mūsų valdovams. O priesaikas visad jis tęsi.
O Apolone, tave Boedromiju daug kas vadina,
- 70 Daug kas Klariju šaukia. Visur vardų tau daugybė.
Aš gi Karnėju tave vadinu pagal paprotį tėvo.
Sparta pirmieji namai tau buvo, mielas Karnėjau,
Tera tau buvo antrieji, tretieji – miestas Kirėnės.
Foibe! Oidipo vaikaičiai – šeštoji karta palikuonių
- 75 Atvedė Teron iš Spartos tave. Vėliau gi iš Teros
Žemėn asbistų tave stiprus Aristotelis vedė.
Puikią šventyklą pastatė jis tau, žmonėms gi įsakė
Švęsti kasmet šventes, kurios tavo garbei paskirtos.
Krenta, valdove, per jas daugybė aukojamų jaučių.
- 80 Ije, garbingas Karnėjau! Pavasarį tavo altorių
Puošia margieji žiedai visokie, kuriuos išaugina
Horos, kai pučia Zefyras, džiovindamas gailiąją rasą.
Žiemą altorių krockas dabina. Ir visad rusena
Ten amžinoji ugnis, pelenai ant anglių nenusėda.
- 85 Džiaugėsi Foibas be galo, kai skirtas laikas atėjo
Švęsti Karnėjų šventes. Enijo diržus apsijuosę,
Šoko vyrai tuomet su gražiom šviesplaukėm libietėm.
Dar negalėjo tada dorėnai prieit prie šaltinių
Kirės sraunios, nes gyveno miškinguose slėniuose Adzilės.
- 90 Kai juos pamatė valdovas, parodė nuotakai savo,
Pats atsistojęs aukštai ant Mirtusos uolos. Hipseidė

40–41

Užuomina į Apolono
kaip gydančio dievo
funkcijas. Panacėja –
vaistai nuo visų ligų.

59

Ortigija – senasis
Delo salos pavadinimas.

60–64

Delo saloje buvo au-
kuras iš ožkų ragų,
pasak mito, pastatytas
Apolono.

65

Kalimachas turi
galvoje savo gimtąjį
Kirėnės miestą ir jo
įkūrėją Batą, kurį lai-
kė ir savo asmeniniu
protėviu.

66

Graikai (dorėnų gen-
tis) iš Teros persikėlė
į Afrikos šiaurę, kurią
jie vadino Libija, ir
įkūrė miestą.
Varnas – kitas Apolo-
no paukštis.

76

Asbistai – Kirėnės
apylinkių gyventojai.

86

Karnėjų šventes buvo
skirtos Apolonui.

90–95

Mito apie Apolono
pamiltą nimfą Kirėnę
užuomina. Apolonas
nunešė ją į Libiją, kur
ji nukovė vietinio ka-
raliaus Euripilo jau-
čius puldinėjusį liūtą
ir už tai gavo Kirėnės
karalystę.

656

Liūtą nukovė ant jos, Euripilo jaučių grobiką.

Kito choro už šį dieviškesnio Foibas nematė,

Nedavė miestui jokiam tiek naudos jis, kiek davė Kirėnei,

⁹⁵ Buvusią draugę atminęs. Ir niekad Bato vaikaičiai

Dievo negarbino kito labiau nei mylimą Foibą.

Ije, pajane! – Mes klausomės himno, kurį tau kadaise

Pirmąkart Delfuos žmonės sukūrė, kai jiems tu parodei,

Kaip paleisti į tolį strėles iš lanko auksinio.

¹⁰⁰ Einančiam tau į Pitoną, kely pasitaikė sutikti

Baisų gyvūną – siaubingą drakoną. Pašovei jį taikliai,

Porą greitųjų strėlių paleidęs. Žmonės sušuko:

„Ije, pajane, pataikė strėlė! Pasigimdė gynėją

Motina tavo kadais!“ Štai taip ši daina prasidėjo.

¹⁰⁵ Kartą Pavydas slapčia sušnabždėjo ausin Apolono:

„Man nepatinka tas dainius, kuris ne kaip jūra dainuoja.“

Koja Pavydą paspyręs, atsakė jam taip Apolonas:

„Teka Asirijos upė plati, bet srovė jos galinga

Žemės purvus ir šiukšles kartu su vandeniu neša.

¹¹⁰ Deivei Demetrai Melisos vandens iš bet kur nenešioja,

Vandenį švarų ir skaidrų jos neša iš švento šaltinio,

Semdamos jį atsargiai iš tenai – po mažą lašelį.“

Džiaukis, valdove! Tegul Pajuoka pasitrauks ir Pavydas.

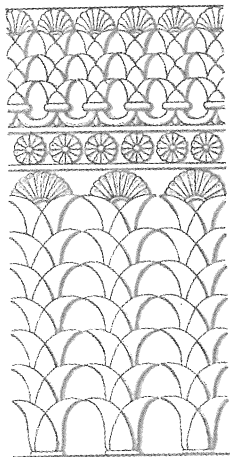
105–106

Kalimachas turi galvoje savo poezijos kritikus ir priešinikus. Jūros dainavimu, matyt, Kalimachas vadina didelius epus, kuriuos jis kritikavo.

108

Asirijos upė – Euf-ratas.

Vertė Audronė Kudulytė-Kairienė

KALIMACHO HIMNAS *PALADĖS MAUDYMAS* (ΕΙΣ ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ)

Urtė Majorovaitė

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto
Klasikinės filologijos katedros bakalaurė

Kalimachas (310–235 m. pr. Kr.) – buvo pats svarbiausias helenizmo laikų poetas, mokslininkas, teoretikas, turėjęs tvirtą ir nekintamą nuomonę, kokia turi būti poezija. Elitui priklausęs eruditas, „nepakenčiantis įprastų dalykų“, buvo geriausiai žinomas dėl savo trumpų poemų ir epigramų. Nors Kalimachui priskiriama daugiau nei 800 veikalų, visiškai išliko tik šeši jo himnai, skirti dievams ir deivėms pašlovinti, atkartojantys tradicinę homerinių himnų formą, ir apie šešiasdešimt epigramų. Visos kitos jo kūrinių nuotrupos randamos graikų žodynų ar kūrinių citatose, papiruso, rasto XIX amžiaus pabaigoje, fragmentuose¹ („Priežastys“, „Jambai“, „Hekalė“, „Lentelės“, „Berenikės garbana“, „Sosibijo elegija“ ir kt.).

Penktasis Kalimacho himnas – *Paladės maudymas* – iš kitų himnų išsiskiria ne tik metrine sistema (įprastas hegzametras keičiamas į eleginį distichą), bet ir stulbinančiu sugebėjimu tikroviškai atkartoti šventės atmosferą. Nors šis himnas yra literatūrinis, dėl savo gyvumo ir unikalumo dar dabar kai kurių mokslininkų yra laikomas apeiginiu himnu, giedotu per tik-

rą ceremoniją. Vaizdų realumas kuriamas nuolat kintančia įtampa, detalių gausumu, vaizdinga ir pakilia kalba, kuri skaitytoją įtraukia ir priverčia pasijusti šventės dalyviu, su pagarbia baime laukiančiu deivės Atėnės pasirodymo.

Manoma, kad himne vaizduojama reali, kadaise Argo polyje vykusio ceremonija, kurios eigą galima rekonstruoti iš Kalimacho himno detalių ir palyginimo su kitomis tipiškomis Atėnės statulos maudymo ceremonijomis, ypač su Atėnų Plinterijomis. Mitų pasitelkimas himne yra ne tik meninė priemonė; jie padeda skaitytojui geriau įsivaizduoti patį ritualą. Tarp mito ir tikrosios ceremonijos atsiranda priežastingumo ryšys – apeigos, atliekamos ritualo metu, grindžiamos mitu ir per jį įgauna prasmę. Mito epizodai yra tarsi Kalimacho atvertas langas, per kurį skaitytojas gali pažvelgti į tikrą ritualą. Vertėtų dėmesį atkreipti ir į tai, kokius mitus Kalimachas pasitelkia – iš pažiūros jie nelabai tinka Atėnės savybėms ir darbams pašlovinti (pvz., Teiresijo, Pario teismo mitas). Kalimachas, tikras helenizmo atstovas, nebijantis naujai pažiūrėti ir pertvarkyti tradicinį mitą ir tikriausiai mėgavęsis tokiais galvosūkiiais, be vargo perkūrė nepalankius mitus taip, kad jie tapo puikiais Atėnės kilnumo, išskirtinumo ir grožio įrodymais.

¹ Acosta-Hughes, Benjamin, Luigi Lehnus, Susan Stephens, *Brill's Companion to Callimachus*, Leiden: Brill, 2011, 1.

Himno meniškumas kuriamas trimis aspektais: psichologiškumu, intertekstualumu ir simboliais. Susidomėjimą emocijomis ir jausmais, individo privačiu vidiniu pasauliu Kalimachas perteikia Atėnės ir jos palydovės Chariklo draugyste. Šiems draugiškiems ryšiams Kalimachas sukuria didelį išbandymą – nimfos motinišką sielvartą dėl sūnaus suluošinimo, supriešindamas jį su šaltu, niekada motinos neturėjusios deivės abejingumu. Kalimacho tekste slypi nemažai užuominų į kitus tekstus: kartais kuri nors himno vieta gali būti skaitytojui neaiški, kol šis neatpažins nuorodos į kitą kūrinį (pvz., Pario teismo scena). Užuot atpasakojęs visą mitą, Kalimachas kuria

tekstą intelektualiam helenistiniam skaitytojui, pripratusiam atpažinti mitą ir aliuizijas į kitus kūrinius iš trumpų užuominų. Tokios mįslės teikė malonumą ne tik skaitytojui, bet ir pačiam autoriui. Dar vienas himno aspektas – simboliai, turintys labai plačią reikšmę. Kalimacho simboliai (pvz., lakštingala, Teiresijo lazda etc.) šiame himne tarsi žiedlapiai išsiskleidžia įvairiausiomis prasmėmis ir tam tikroms himno vietoms suteikia žavių atspalvių. Visų šių savybių dėka *Paladės maudymas* ne tik atsiskleidžia kaip mimetinis himnas, atkuriantis jaudinančią šventės atmosferos įtampą ir jos dalyvių nerimastinę džiugesį, bet ir kaip grakščios bei išdailintos literatūrinės formos kūrinys.

PALADĖS MAUDYMAS²

- Ženkit jau visos į priekį, merginos, Paladės³ prausėjos,
 Eikit į priekį greičiau: prunkščia šventieji žirgai,
 Deivė jau ruošias keliaut: šviesiaplaukės dukros Pelasgo⁴,
 Lėkit, skubėkit dabar deivę Atėnę nupraust.
 5 Niekad pirmiau nei žirgų nemazgoja ji rankų galingų,
 Šonus dulkėtus arklių deivė suvilgo pirmiau:
 Grįžus nuo žemės sūnų⁵ aptaškytus kraujais savo šarvus
 Nešės pamiršus nuplaut, geidžiančius šitaip vandens;
 Sprandus ristūnų eiklių nuo vežimo atleidusi veikiai,

² Versta iš: Mair, Alexander W., Mair, G. R., 1921: *Callimachus. Lycophron. Aratus (Solensis.)*, Loeb Classical Library No. 129, Cambridge: Harvard University Press.

³ Atėnės vardo variantas. Vardo įgijimo versijos yra kelios: arba gavo jį iš netyčia užmušto žaidimų draugo (Apoll. 3. 12. 3), arba nugalėto giganto (*ibid.* 1. 6. 2).

⁴ Pelasgas buvo Argo karalius tuo metu, kai atvyko Danajas ir Danajidės (Aesch. *Suppl.* 250). Jis priėmė Demetrą, kuomet šis ieškojo savo dukters Persefonės, ir pastatė jai šventyklą (Paus. 2. 22. 1). Pats kreipimasis į vandens nešėjas kaip į Pelasgo dukteris nurodo pačios ceremonijos vietą – ji vyksta Arge. Tradicija, kad Peloponeso argiečiai pagal kilmę yra pelasgai, buvo žinoma jau Aischilui (*Supp.* 253). Žodis „pelasgas“ kaip „argiečio“ sinonimas buvo įprastas dramaturgams.

⁵ Gigantai: mitinė rasė, garsėjanti siaubinga išvaizda ir begaline jėga. Anot Hesiodo, jie buvo Žemės (Gajos) sūnūs, gimę arba iš Gajos, arba iš kastruoto Urano kraujo, nulašėjusio ant žemės; Hesiodas aprašo juos kaip narsius karius (*Theog.* 185). Homeras kalba apie juos kaip apie laukinę padermę, kuri žuvo kartu su savo karaliumi Eurimedontu (*Od.* 7. 59). Labiausiai paplitęs mitas apie dievų ir gigantų kovą susiformavo archajiniuose epuose ir buvo naudojamas daugelio vėlesnių rašytojų. Pamatinis mitas buvo papasakotas Apolodoro (1. 6. 1) (Ankstyviausias detalus gigantomachijos paminėjimas išlikęs Pindaro ođėse (*Nem.* 1. 67 sqq.; *Isthm.* VI. 32 sqq)). Pasak mito, Atėnė nukovė gigantą Paladą arba Enkeladą.

- 10 Kūnus dievaitė žirgų šveitė, rasotas kaktas,
Srūvantį prakaitą plovė ir murkdė srovėj Okeano⁶,
Prausė putotas prusnas, kamanas sviedus krantan.
Eikit, merginos achajų⁷, tačiau alabastrų neneškite,
(Girgžda jau deivės narsios ratai vežimo puikaus),
15 Deivei nereikia kvapnių alabastrų, nemėgsta ji puoštis,
Tepalus peikia brangius, paprastus mėgsta labiau.
Veidrodžio galit nenešt: visada jos veidas dailiausias,
Netgi kai frigas⁸ ginčus sprendė ant Idos⁹ šlaitų,
Nežvelgė netgi į lygų skaidraus Simoento paviršių –
20 Deivė galinga, kuriai veidrodis joks nesvarbus.
Hera! taip pat; tik Kipridė¹⁰, laikydama tviskantį varį,
Darsyk ir dar vienąkart garbanas taisės dailias.
Dukart tad dvigubų ratų šešissyk po dešimt nubėgus,
Tarsi spartiečių dvyniai¹¹ – žvaigždės Euroto¹² garsaus,
25 Kuklų aliejų į kūną dievaitė įgudusiai trynė:
Šitas juk skystis taurus – medžio¹³, Atėnei brangaus.
Koks tad raudonis jos skruostus skaisčiuosius užliejo, merginos,
Rytmečio rožė gaivaus, sėkla granato sodraus.
Vyrišką šiandien aliejų tuojau atgabenkit, merginos:

⁶ Urano (Dangaus) ir Gajos (Žemės) sūnus, kartu ir Tetijos vyras, ir brolis, Okeanidžių ir upių dievų tėvas. Okeano vardas nėra indoeuropietiškos kilmės; tikriausiai tai yra skolinys. Homero Okeanas – tai upė, tekanti aplink visą pasaulį.

⁷ Achajai – viena graikų genčių, gyvenusi Achajoje ir šiaurės vakarų Peloponese. Homero „Iliadoje“ ir „Odisejoje“ achajais (kaip ir danajais, helenais) vadinti bendrai visi graikai. Gali būti, kad šioje vietoje merginų pavadinimas achajidėmis yra Kalimacho akademinė ironija.

⁸ Frigu (Frigijos gyventoju) čia vadinamas Paris, antrasis Trojos karaliaus Priamo ir Hekabės sūnus, dar vadinamas Aleksandru.

⁹ Buvo du kalnai, vadinami Ida: vienas Troadėje (dabartinėje Turkijoje), apie 60 km nuo Trojos, kitas – Kretoje. Čia minimas Troadės Idos kalnas. Ant jo vyko Pario teismas.

¹⁰ Afroditė, anot Hesiodo (*Theog.* 188–206), gimė iš nupjautų Urano genitalijų; anot Homero, ji buvo Dzeuso ir Dionės duktė (*Il.* 5. 370–417). Tarp kitų dievų Afroditė simbolizuoja prieštarinę moters prigimtį ir gundantį žavesį, siekimą susilaukti palikuonių, aistrų galią. Nesutariama dėl jos istorinės kilmės; patys graikai laikė ją atėjusią iš Rytų (Hdr. 1. 105; Paus. 1. 14. 7), o literatūroje jai dažnai suteikiamas epitetas Kipridė (t. y. Kiprietė). Kipre buvo žymiausios jos kulto vietos (Pafas, Amatas).

¹¹ Graikų ir romėnų mitologijoje Kastoras ir Polideukas (Poluksas), broliai dvyniai, kartu buvo vadinami Dioskūrais (t. y. Dzeuso sūnumis). Jų motina buvo Leda; Kastoras buvo mirtingasis Tindarėjo sūnus, o Polideukas – dieviškas ir nemirtingas Dzeuso, suviliojusio Ledą gulbino pavidalu, sūnus. Panašios į Dioskūrus dievybės ar herojai žinomos ir kitų indoeuropiečių tautų mituose.

¹² Eurotas – upė, kurios ištakos yra Taigeto kalnuose: ji teka pro Spartą ir įteka į Viduržemio jūrą. Euroto paminėjimas kartu su Dioskūrais tikriausiai yra poetinė formulė. Geografinė nuoroda į upę yra tradicinė poetinė formulė (Sparta buvo pagrindinė Dioskūrų kulto vieta).

¹³ Alyvmedžio paminėjimas yra tiesioginė nuoroda į Atėnės pergalę ginčo su Poseidonu metu. Pasak mito, Dzeusas pažadėjo atiduoti naują miestą dievui, kuris suteiks žmonijai naudingiausią dovaną. Poseidonas smogė į žemę savo trišakiu, ir iš žemės ištryško šaltinis. O Atėnė smeigė į žemę savo ietį, ir ši išaugo į alyvmedį. Pastaroji dovana pripažinta geriausia, ir miestas deivės garbei buvo pavadintas Atėnais.

- 30 Kastoras tepas kuriuo, taipgi Heraklis¹⁴ narsus.
 Aukso šukas jai paduokit, palaidus kad plaukus šukuotus,
 Garbanas drėgnas, blizgias – deivės gražiasias kasas.
 Eikš jau, Atėne, juk laukia sūnų Arestoro¹⁵ didžiųjų
 Dukterys taurios nūnai, tau maloni draugija.
- 35 Skydas narsaus Diomedo¹⁶, Atėne, bus atneštas šičia.
 Tavo žynys pamaldus Argo garsiuosius vaikus,
 Papročio senojo šito kadaise išmokė, Eumedas¹⁷:
 Šamokslą jautė tuomet, rengiamą Argo žmonių,
 Šventąją tavo statulą paėmęs jis greitai pabėgo,
- 40 Kalną Krejono¹⁸ tada ėmė vadinti namais,
 Kalną Krejono. Tave ant uolų skardžiašlaičių pastatė,
 Deive, ta girias vieta nūn Palatidžių¹⁹ vardu.
 Ženki pirmyn, auksašalme, jau ženki, o miestų griovėja,
 Geidžianti triukšmo žirgų, dundesio mūšio svaigaus.
- 45 Šiandien nemerkit, merginos, ąsočių, šią dieną, argiečiai,
 Tyro šaltinio versmes gerkit, užmiršę upes,
 Šiandien, o vergės, ąsočius nardinsit dailius Fisadėjon²⁰,
 Ar Amimonės²¹ pursluos merksit, Danajo²² dukters.
 Vandenį savo sumaišęs su žiedlapiais, dulkėmis aukso,
- 50 Kalnus palikęs derlius, leisis Inachas²³ sraunus:

¹⁴ Kaip ir Kastoras, Heraklis simbolizuoja vyrišką atletinę šaunumą. Sakoma, kad tai jis parodęs (Olimpijoje) graikams, kaip tinkamai naudotis laukine alyva (Pind. *O. 3.*). Taip pat Heraklis puikiai derėjo prie šio himno teksto: iš visų miestų jis buvo bene labiausiai susijęs su Argu, o jeigu reiktų įvardyti dievą, kuris buvo Heraklio globėjas, tai būtų Atėnė.

¹⁵ Arestoras – Argo polio herojus, Inacho žentas, Argo tėvas. Arestoridai (Arestoro palikuonys) čia reiškia argiečius.

¹⁶ Tidėjo ir Dejipilės sūnus, vėliau tapęs Argo karaliumi, Argo didvyris, dalyvavęs Trojos kare. Nors Diomedo skydas, be abejonės, turėjo didelę reikšmę šioje ceremonijoje, neturime tiesioginių liudijimų apie jo paskirtį (išskyrus šitą himną). Jis tikriausiai simbolizavo deivės statulos apsaugą, ją išnešus iš šventyklos.

¹⁷ Graikų mitologijoje minimi septyni Eumedai. Vienas iš jų buvo Atėnės žynys. Kuomet puolė Herakleidai, Eumedas buvo apkaltintas norįs išduoti jiems Paladiją. Išsigandęs jis pasiėmė Paladiją ir pabėgo į Krejono kalną.

¹⁸ Šio kalno (ar kalvos) pavadinimas aptinkamas tik šiame himne.

¹⁹ Šis pavadinimas yra minimas tik šiame tekste ir daugiau niekur kitur, todėl apie jo tikrąją kilmę pasakyti beveik nieko negalima.

²⁰ Šis vardas minimas kai kurių autorių (Antimacho fr. 179 Wyss; Euforiono fr. 23.3P; Euripido *Phoen.* 188). Matyt, Fisadėja kartu su Amimone buvo vieni iš svarbiausių Argo šaltinių, nors tikroji jos buvimo vieta nežinoma.

²¹ Amimonė buvo Danaidė, viena iš penkiasdešimties Danajo dukterų. Visa Danajo šeima iš Libijos persikėlė į Argą. Arge tuo metu buvusi didžiulė sausra, tad tėvas siuntė savo dukteris ieškoti vandens. Amimonė nukeliavo į Lėną, kur ją pastebėjo dievas Poseidas ir suviliavo. Merginos atminimui Poseidas iš žemės gelmių pažadino šaltinį, kuris užbaigė sausrą Arge. Šaltinis gavo Amimonės vardą (Apollod. 2. 14; Hyg. *Fab.* 169, 169a).

²² Amimonės pavadinimas „Danajo dukterimi“ yra tiesioginė nuoroda į minėtą žymų Argo mitą apie ją ir Poseidoną.

²³ Upė Arge ir tos upės dievas, Ijo tėvas. Jis buvo teisėjas, kai Hera ir Poseidas ginčijosi, kam turi priklausyti Argas. Inachui nusprendus, Argo globėja tapo Hera (Apollod. 2.13; Paus. 2. 15. 4–5). Dėl tokio nuosprendžio Poseidas supyko ir išdžiovino upę. Inachas dažnai vaizduojamas ir kaip mirtingasis, Argo karalių protėvis.

- Vandenį tyrą kalnais plukdydams Atėnei. Pelasge,
 Netgi netyčia nedrįsk deivės valdovės nužvelgt.
 Akys, kurios nenorom pamatyti Paladės nuogumą,
 Miestų gynėjos, daugiau Argo brangaus neregės.
- 55 Viešpate, ženki pirmyn. Nutikimą tuo tarpu išgirsit:
 Šitai, merginos, seku, ką išgirdau iš kitų.
 Vieną kadaise labiausiai, pamiršus drauges, ši dievaitė
 Tėbuos²⁴ mylėjo – visad deivei ji buvo miela,
 Mamą Teiresijo²⁵ brangią, ir niekad jos skyrium nebuvo;
- 60 Netgi tuomet kai senas Tespijas²⁶ lankė dažnai,
 Arklus kai varė smarkius Koronėjos²⁷ miestan, Haliarto²⁸
 Lankė įdirbtus laukus, darbus bojų sunkius.
 Kvepia šventa jos giria, kai atvyksta miestan Koronėjos,
 Dieviško kvapo pilni smilksta krantuos aukurai
- 65 Upės Kuralijo²⁹ – deivė dažnai su savim pasiėmus
 Nimfą vežiojos; šnekų, šokių ratelių smagių
 Deivė nemėgo, jei nimfos Chariklės³⁰ šalia neturėjo.
 Daugel dar kartų paskiau gailios suvilgys akis
 Ašaros, daugel iškęst jai reikės – palydovei dievaitės.
- 70 Vieną mat kartą abi peplų atleido sagtis,
 Žirgo šaltiny³¹ skaidriajam, sruvenančiam tykiai, jos maudės.
 Viską užvaldžius gili, kalnus apgaubus, tylą.
 Tąsyk, kai maudės abi, valanda jau vidudienio buvo,
 Kalnus apgaubus sparnais, driekės lyg rūkas tylą.
- 75 Šventąją žemę tad lankė Teiresijas, lydint skalikams,
 Barzdai sužėlus tiktai, dengiančiai skruostus švelnius.
 Troškulį didį pajutęs, priėjo prie tyro šaltinio,

²⁴ Antikos laikais Tėbai buvo didžiausias polis Bojotijos srityje. Tėbuose buvo nemažai Atėnės kulto vietų.

²⁵ Legendinis pranašas, žynys, su kurio siela kalbėjosi Odisėjas (*Od.* 10. 490–5, 11. 90–9).

²⁶ Polis Bojotijoje. Pausanijas mini, jog Tespijose, Bojotijoje, yra Atėnės Darbininkės (*Athena Ergane*) statula ir šalia jos stovinti Turto (*Ploutos*) statula (Paus. 9. 26. 8).

²⁷ Lygumoje priešais Koronėjos miestą buvo senovinė Atėnės Itonijos šventykla, kurioje kasmet vyko panbojų šventė su karine potekste. Nuo VI a. pr. Kr. vidurio Atėnė Itoniją šventvieta dalijosi su vyriška dievybe, kuri iš pradžių buvo vaizduojama kaip gyvatė, o vėliau identifikuojama kaip Dzeusas. Koronėją kaip Atėnės kulto vietą mini ir Pausanijas (Paus. 4. 34. 6).

²⁸ Bojotijos miestas, pietinėje Kopajidės ežero pakrantėje, Helikono kalno papėdėje. Atėnės kultas buvo labai senas ir svarbus Kopajidės ežero vietovėse, o Alalkomenėje, buvusi netoli Haliarto, bojų buvo laikoma jos gimimo vieta.

²⁹ Upė Helikono kalno papėdėje, kitoje pusėje nei Kopajidės ežeras. Kuralijo upė anksčiau buvo minima Alkajo (352) panašiamo kontekste.

³⁰ Nimfa, atsidavusi Atėnei, jos palydovė ir garbintoja, su piemeniu Euerjū susilaukusi sūnaus Teiresijo.

³¹ Hipokrėnė – graikų mitologijoje: šaltinis, tryškęs Bojotijos kalno Helikono viršūnėje, kurį su kanopa išskėlė sparnuotasis žirgas Pegasas.

Vargšas, netyčia, vaizdus, akys mirtingos kurių
 Niekad negali regėt, o Atėnė įniršus prakalbo:
 80 „Dievas kuris gi tave nūn, Euerėjo³² sūnau,
 Akys kurio jau užges, atlydėjo į pražūtį baisią?
 Vaizdas jam niaukės tuomet, nakčiai užtemdžius dienos
 Šviesą. Nustėro staiga ir sukaustė kelius sumišimas,
 Balsas įstrigo gerklėj, sielvartui kilus baisiam.
 85 Nimfa sukliko: „Kodėl padarei taip manajam vaikelui,
 Viešpate? Aišku dabar, kokios jūs draugės visų,
 Deivės! Užtemdei akis mano vaikui. Sūnau nelaimingas,
 Linkius Atėnės žavius, krūtis puikiąsias matei,
 Saulės šviesos tu užtat neregėsi. Nelaimelė būsiu,
 90 Koja mana niekados šičia daugiau neįžengs,
 Kalne, skaistus Helikone³³! Davei tu per didelę bausmę:
 Stirnų netekęs kelių, vaiko užtemdei akis.“
 Motina mieląjį sūnų tvirtai savo rankom apglėbus
 Vedės į šalį liūdnei, ašaras liejo gailias,
 95 Dalią lakštingalos niūrią raudėjo ir garsiai dejavo.
 Užjautė deivė gera, tarusi tokius žodžius:
 „Žodį tu piktą atgal atsiimk ir rūstybę užmirški:
 Aklas tavasis sūnus tapo be mano kaltės.
 Menkas šis džiaugsmas Atėnei – išplėšti akis šiam jaunuoliui;
 100 Šitaip juk skelbia seniai nuostatas Krono³⁴ baisus:
 Jeigu, pačiam nepanorus, dievaitį išvystų maruolis,
 Bausmę turėtų atlikt, didelę kainą mokėt.
 Laiko atgal neatsuksi, kilmingoji moterie. Šitaip
 Siūlas vyniojos sūnaus, suverptas Moirų³⁵ kadais,
 105 Tądien skausmuos kai gimdei, jau tuomet buvo aiškus likimas.
 Imk, Euerėjo sūnau, atlygį savo dabar.
 Kiekgi sudegins aukų, sūnaus išsiilgus be galo
 Kadmo³⁶ mieloji duktė, kiekgi ant laužo sukraus

³² Teiresijo tėvas, vienas iš Spartų („Pasėtųjų“, žr. 42 išn.).

³³ Kalnas pietvakarių Bojotijoje. Ten buvo du šaltiniai, pašvęsti mūzoms: Aganipės ir Hipokrėnės. Hipokrėnės šaltinis buvo laikomas poetų įkvėpimo šaltiniu.

³⁴ Kronas buvo senųjų vertybių, senojo (puikaus) amžiaus ir senovės apskritai simbolis (Plat. *Gorg.* 323a, *Symp.* 195b.). Be to, tradiciniame Hesiodo (*Op.* 109) ir Platono (*Polit.* 271d–272G, *Leg.* 713a–714a) pasakojime *ἐπι Κρόνου βίος* buvo vadinamas Aukso amžiumi, *εὐνομία* (gerų įstatymų) laikotarpiu (*Leg.* 713e).

³⁵ Moiros graikų mitologijoje – trys likimo ir mirties deivės (Kloto, Lachesė, Atropė), Dzeuso ir Temidės dukterys. Jos prižiūrėjo kiekvienos gyvos ir nemirtingos būtybės metaforišką gyvenimo siūlą nuo gimimo iki mirties. Moiros turėdavo pasirodyti tris naktis po vaiko gimimo, kad nulemtų jo gyvenimo kryptį. Romėnų mitologijoje moiras atitinka parkos.

³⁶ Autonėja – Tėbų įkūrėjo Kadmo ir deivės Harmonijos duktė, Aktajono motina.

- Gėrių narsus Aristajas³⁷, kad grįžtų sūnus Aktajonas³⁸,
 110 Aklas nors būtų. Deja, laukia lemtis jo baisi:
 Bendros medžioklės nei kojos išvengt nepadės Artemidės³⁹
 Pykčio – medžiodams kalnuos, gyvastį brangią išleis:
 Tąsyk, kuomet nenorom pamatys jis žavingą maudynę
 Deivės, pietums jį suris šunes, kuriuos jis patsai
 115 Šėrė, o motina vargšė jo kaulus surinks iš laukymių,
 Miško tankmės ji apeis, sūnų bergždžiai šaukdama.
 Aklas sūnus kad pargrižo, didžiausia vadins tai palaima,
 Vardą tu gausi tuomet moters laimingos didžiai.
 Drauge, paliauki dejuoti: dėl tavo garbės aš suteiksiu
 120 Sūnui tavam dovanų, pranašo davus galias:
 Būsimos kartos žmonių apdainuos jį kaip žynį šlovingą,
 Spindinčią šlovę pasieks, vyrą bet kokį pralengs.
 Paukštį kiekvieną pažins, kurs sėkmingą likimą parodo,
 Plaka sparnais kurs bergždžiai, ženklus kur reiškia piktus.
 125 Ištarmių daugel bojomams ir Kadmui⁴⁰ garsiajam atskleis jis,
 Taipgi Labdako⁴¹ sūnums pranašas didis kalbės.
 Duosiu ir didelę lazdą, padėsiančią žingsnį jam žengti,
 Duosiu ir ilgus metus – amžių jis seną pasieks.
 Protas išliks jam šviesus, kai numiręs tarp šmėklų blankiųjų
 130 Klaidžios šešėlių šaly, Hagesilajas⁴² jį gerbs.“
 Linkteli šitai pratarus; kam pritaria deivė galinga,
 Pildos tатаi visuomet, Dzeusas kai davė valdyt
 Vienai Atėnei tik viską, ką didis jos tėvas turėjo.
 Motinai jokiai šitos deivės neteko gimdyt –
 135 Gimė iš Dzeuso galvos⁴³, o galva jo melagių nekenčia,

³⁷ Graikų herojus, pusdievis, Apolono ir medžiotojos Kirėnės sūnus, Autonojės vyras, Aktajono tėvas.

³⁸ Aristėjo ir Autonojos sūnus, Artemidės paverstas elniu ir suplėšytas jo paties šunų po to, kai netyčia užklupo ją besimaudančią.

³⁹ Dzeuso ir Lėto duktė, Apolono vyresnioji dvynė sesuo, svarbi Olimpo dievaitė, skaistybę sauganti medžiotoja. Kaip deivė ji labiausiai rūpinosi moterimis jų pereinamaisiais laikotarpiais, ypač jų transformacija nuo nekalto mergaitės iki suaugusios, ištekejusios moters.

⁴⁰ Mitinis Bojotijos Tėbų įkūrėjas iš Finikijos (dėl jo kilmės nesutariama), tikriausiai Ino – Leukotėjos tėvas (*Od.* 5. 333). Delfų orakulas jam nurodė, kad sektų paskui karvę ir įkurtų miestą ten, kur toji karvė atsiguls. Taip buvo „atrasti“ ir įkurti Tėbai. Kadmui teko nukauti į gyvatę (ar drakoną) panašų gyvį ir jo dantis pasėti žemėje. Iš pasėtų dantų gimė Pasėtieji (*Σπαρτοί*). Kadmo dinastija baigėsi su Tersandru, Polineiko sūnumi.

⁴¹ Labdakas buvo vienturtis Polidoro sūnus, Tėbų karalius. Jis buvo Kadmo, Tėbų įkūrėjo vaikaitis. Jo motina buvo Niktėja.

⁴² Retas Hado epitetas, nekomentuojamas graikų leksikografijos tradicijoje. Žinoma, kad prieš Kalimachą tik Aischilas pavartojo šį vardą (ar epitetą), bet būtent vardo retumas ir žavėjo helenistinius poetus. Pats epitetas apibūdina Hadą kaip mirusiųjų sielų šeimininką.

⁴³ Tai yra vienas iš svarbiausių šios deivės mitų. Jis akcentuoja jos išskirtinai artimą ryšį su Dzeusu – esminį jos, kaip miestų gynėjos, bruožą – ir tuo pačiu metu atskiria ją, vaiką, gimusį be motinos, nuo motiniškos moteriškumo pusės. Seniausioje šio mito versijoje (Hes. *Theog.* 886–90) Dzeuso viduje Atėnė užgimė po to, kai jis prarijo Metidę.

Taipgi ir Dzeuso duktė – žodžio ji laikos visad.
Deivė Atėnė dabar jau ateina: maloniai priimkit
Deivę, merginos, kurioms darbas šis rūpi svarbus,
Šūksniais, maldom jūs pagerbkit dievaitę dabar galingiausią.
140 Deive, tu būki sveika, Argu Inacho garsaus
Rūpinkis, būki sveika ir kuomet išvažiuosi, ir vėlei
Grįši savaisiais arkliais – saugok danajų⁴⁴ žemes.

Gauta: 2014-05-20

Priimta publikuoti: 2014-06-16

Autorės adresas:

Vilniaus universiteto
Klasikinės filologijos katedra
Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius
urte.may@gmail.com

⁴⁴ Arge gyvenusios seniausios graikų gentys. Homeras „Iliadoje“ ir „Odisejoje“ taip vadina visus graikus. Šiame himne danajais vadinami argiečiai.